

Helmonds Heem

**Themanummer
kinderopvang**

**Heemkundekring
Helmond-Peelland**

**EIGENDOM
HEEMKUNDEKRING
HELMOND-PEELLAND**

**Uitgave van de Heemkundekring
Helmond - Peelland**

Opgericht 24 mei 1948

3-maandelijks tijdschrift

Abonnementen:

Mw. M. van Alphen
Van der Bruggenstraat 29
5708 CA Helmond
Tel. 0492 - 53 80 93

Redactie:

Jeroen v.d. Heijden
Gabriël van Neerven
Martin Philipsen
Sanne Vonk

Redactieadres:

Basstraat 48
5702 SH Helmond
Tel. 0492 - 55 18 47

Druk: Erwin Vane

**Kringlidmaatschap
incl. abonnement:**

f 37,50 per jaar.

**Abonnement zonder
lidmaatschap:**

f 32,- per jaar.

Uw bijdrage graag op
Postgiro 26 410 99 t.n.v.
Penningmeester HKK
Helmond-Peelland
Van Deutekomplein 80
5706 TJ Helmond

ISSN 0166-3585

HELMONDS HEEM

1998 Nummer 1

vier-en-twintigste jaargang

INHOUD

REDACTIONEEL	5
OPVANG VAN JONGE KINDEREN	7
<i>redactie</i>	
ZIJ - HIJ, EEN HISTORISCHE SCHETS	21
HELMOND EN KINDEROPVANG	25
<i>Gabriël van Neerven</i>	
KINDEROPVANG, EEN HELE ORGANISATIE	33
<i>Marion Slotman</i>	
Een kinderdagverblijf in Helmond	35
Wie wel en wie niet?	45
Huisvesting	51
Theorie en praktijk	61
De organisatie van de SKOH	73
Financiering	83
Uit het verleden naar de toekomst	87

DE REDACTIE is niet aansprakelijk voor de inhoud van de geplaatste artikelen. Het redactieadres staat daarom open voor alle reacties. Ook kopij is daar van harte welkom. De redactie behoudt zich het recht voor artikelen in te korten of aan te passen. Kopij bij voorkeur aanleveren op floppydisk in Word of Ascii-formaat. Gebruik zo min mogelijk opmaak codes en géén WP-voet- of eindnoten.

ADVERTENTIE TARIEVEN: f 75,- voor een hele pagina, f 50,- voor een halve pagina.. Bij langdurige plaatsing gelden andere tarieven. Inlichtingen en opgave bij de redactie, telefoon 0492 - 55 18 47. ALLE AFBEELDINGEN zijn - met vriendelijke toestemming - afkomstig van het gemeente-archief Helmond, tenzij anders vermeld.

REDACTIONEEL

Vijfentwintig jaar kinderdagverblijf in Helmond was voor het bestuur van de stichting Kinderopvang Helmond (SKOH) uiteraard reden om een feestje te organiseren. Onderdeel van dit jubileum zou een boekje moeten zijn met een blik op het verleden en naar de toekomst. Het bestuur van de stichting vond het logisch daarvoor contact te zoeken met de heemkundekring Helmond-Peelland. Het resultaat van deze samenwerking is dit boekje, een themanummer van Helmonds Heem.

Het eerste artikel schetst de geschiedenis van de kinderopvang in Nederland. Het maakt duidelijk dat kinderopvang iets van alle tijden is maar zich voortdurend aanpast aan de maatschappelijke omstandigheden. De geschiedenis herhaalt zich maar steeds op een andere manier.

Na een intermezzo over het huiselijk leven in Helmond honderd jaar geleden, volgt een impressie van Helmond, kort voor de oprichting van het kinderdagverblijf. Het artikel introduceert Dorothé Verstralen, medewerkster van het eerste uur en Geert van Maurik, langdurig bestuurslid.

Marion Slotman van de SKOH heeft in eigen huis de geschiedenis onderzocht en op een rij gezet. Dit laatste artikel is gelardeerd met de herinneringen van Verstralen en Van Maurik.

De redactie

➤ *De balonnenwedstrijd bij de opening van de uitbreiding van het kinderdagverblijf aan de Molenstraat in 1992 (foto: SKOH)*

OPVANG VAN JONGE KINDEREN

Redactie

Kinderopvang is van alle tijden. Door de eeuwen heen is behoefte geweest aan personen buiten de eigen familiehuishouding die de jonge kinderen verzorgden en volgens de gewoonten van hun tijd en stand opvoedden.

We beginnen deze schets aan het einde van de Middeleeuwen. Huishoudens bestonden gemiddeld uit vier tot vijf mensen. De kindersterfte was hoog. Van alle kinderen die geboren werden haalden twee tot drie de volwassen leeftijd. Alleenstaande moeders met kinderen waren minder in trek op de huwelijksmarkt en konden minder makkelijk de kost verdienen. Zij vervielen daardoor eerder tot de bedeling. Alleenstaande mannen met kinderen konden wel in hun levensonderhoud voorzien en makkelijker hertrouwen.

Gemiddeld werden de mensen in de zestiende tot achttiende eeuw zo'n vijf-en-dertig tot veertig jaar. Veel vrouwen overleden in het kraambed. Men had dus haast om kinderen, ook mentaal, op eigen benen te krijgen. De tere kinderziel bestond in die tijd niet. Kinderen hoefden niet langzaam en behoedzaam de volwassen wereld te worden ingeleid. Ze sliepen in dezelfde ruimte als hun ouders en hoorden 's avonds wat er zich zoal in het dorp of de omgeving had voorgedaan. Kinderen werden met alle aspecten van het leven geconfronteerd. Ze werden niet weggehouden van gruwelen, zoals terechtstellingen. Rond hun zesde jaar werden kinderen ingeschakeld in het productieproces, thuis of elders.

Begijnen

In de middeleeuwen werden door begijnen schooltjes gehouden voor jonge kinderen. Begijnen waren religieuze vrouwen die buiten kloosters leefden, soms alleen, soms tezamen op een hof. Ze legden tijdelijk geloften af van zuiverheid en gehoorzaamheid. Begijnen zorgden voor hun eigen levensonderhoud, onder meer door het houden van een schooltje.

Op die schooltjes werden de kinderen vooral ingewijd in godsdienstige zaken. De schooltijden waren gelijk aan de werkdagen van de ouders. In de 15^e en 16^e eeuw besloegen schooldagen dus gauw elf uur per dag, van

zes uur 's ochtends tot vijf uur 's avonds. Een begijntje had vaak 75 tot 100 leerlingen in haar groep. De begijnenscholen werden bezocht door jongens en meisjes vanaf vijf jaar en deden dienst als 'kinderdagverblijf'.

➤ Een matressenschooltje in de achttiende eeuw. Ets van De Salliegh.

Matressenschooltjes

Vanaf de opkomst van de protestantse godsdienst ontstaat de gereformeerde tegenhanger van de begijnenschool: de matressen (Latijns mater = moeder) school. Aanvankelijk waren niet voldoende protestantse schoolmeesters en -meesteressen beschikbaar, zodat de matressenschooltjes vaak geleid werden door vrouwen die zelf niet geletterd hoefden te zijn, mits ze maar protestants waren.

In katholieke streken van Nederland ontstonden de scholen van 'kwezeltjes'. Kwezels waren vrouwen die godsdienstig wilden leven en net als begijnen een tijdelijke gelofte aflegden. Anders dan de begijnen kenden de kwezels of 'klopjes' minder organisatie en leefden vaak alleen. In Generaliteitsland Brabant moesten de kwezels 'ondergronds' les geven. In Helmond zijn meerdere kwezels actief geweest.

De schooltjes van kwezels en matressen dienden vooral voor de godsdienstige vorming van peuters en kleuters. Tevens werden de kinderen daar 'bewaard'.

De kinderen moesten het Onze Vader, de twaalf geloofsartikelen en de tafelgebeden leren. Protestantse kinderen moesten in tegenstelling tot katholieken zo snel mogelijk leren lezen, opdat ze zelf de bijbel konden lezen. Dat ging met behulp van 'het kruisje'. Dat is een plankje in de vorm van een kruis waarop het Onze Vader en psalmteksten stonden.

In de schooltjes was geen plaats voor spel, de discipline was streng en de tucht hard. De matressenscholen was een lang leven beschoren. Ze ontstonden in de zestiende eeuw, maar kwamen in de negentiende eeuw nog in allerlei vormen voor. De latere bewaarscholen en bewaarplaatsen zijn mede ontstaan als reactie op deze matressenscholen.

Zeventiende en achttiende eeuw

In de 17^e en 18^e eeuwse standenmaatschappij was de vrouw ondergeschikt aan haar man. De moeder was verantwoordelijk voor het welzijn van haar kinderen. Volgens oud-Nederlands recht was een moeder strafbaar wanneer door zorgeloosheid een van haar kinderen (tot twaalf jaar) enig leed overkwam.

Uit de schoolreglementen valt op te maken dat kinderen steeds jonger naar de matressenscholen gingen. Oorspronkelijk werden zij vanaf hun vijfde jaar toegelaten, later al op twee- of driejarige leeftijd, zodra ze konden lopen: In 1770 schreef Le Francq van Berkhey: 'Zodra het kind in staat is om wel te kunnen lopen en somtijds eerder, zendt men hetzelfde

op zekere uren naar een der kinderschoolen, die veeltijds bestierd worden door bejaarden vrijsters of weduwen.'

➤ *De vader voert het kind terwijl moeder de luijer droogt. Ets van A. van Ostade, 1648.*

Veranderingen in het economisch leven zijn waarschijnlijk de oorzaak geweest van deze leeftijdsverschuiving. De beroepsbevolking bestond ten tijde van de Republiek vooral uit boeren en thuis werkende ambachtslieden, die samen met hun vrouw, kinderen, leerlingen en knechten de kost verdienden.

De vrouw had naast haar taken in het bedrijf ook haar huishoudelijk werk. En dat was niet niks. Ter indicatie: het gaar krijgen van een maaltijd op een houtvuur kostte vijf tot zes uur. De huisvrouw werd in haar werk bijgestaan door vrouwelijke huisgenoten: dochters, een inwonend familielid en soms een meid.

Loon voor werk

In de loop van de 18^e eeuw ontstonden bedrijven met mensen in loondienst, de manufacturen. Aanvankelijk werkten de ondernemers met thuiswerkers. Later werd een scheiding gemaakt tussen werkplek en thuis; de fabrieken ontstaan en het werken voor een dagelijks loon.

Vrouwen van wie de man loonarbeider was, probeerden vaak wat geld te verdienen met naaien, breien, schoonmaken etc. Soms deden zij huisarbeid voor een fabriek, zoals spinnen. Sommige bedrijven hadden kinderen in dienst vanaf zeer jonge leeftijd.

Kinderen werden tot circa 1750 beschouwd als grote mensen in zakformaat. Zij hielpen mee met het huishouden en werden behandeld als volwassenen. Op je twaalfde jaar kon je volwaardig meewerken, zeker wat aantal uren betreft. In 1661 werd in de Algemene verordening op de buitennering gesteld dat kinderen **niet langer** mochten werken dan van vijf uur 's ochtends tot tien uur 's avonds. Dit gold voor jongens vanaf twaalf jaar.

Verlichting

Rond 1750 begon men deze belasting voor kinderen te zwaar te vinden. Jean Jacques Rousseau introduceert dan zijn ideeën, waarbij hij een splitsing maakt tussen de kinderwereld en de wereld van de volwassenen. Het leven van volwassenen bestond voor Rousseau uit arbeid, onderhoudszorgen en verantwoordelijkheid. De kinderwereld zou er een moeten zijn van spel, verzorgd worden en onmondigheid.

De 'verlichte' ideeën vonden het eerst bijval in hogere kringen. Pas veel, veel later werd de splitsing in gescheiden werelden voor kinderen en volwassenen ook bij de minder bedeelden haalbaar en doorgevoerd.

Het vrijstellen van kinderen van de taken der volwassenheid gaat later over in het buitensluiten van kinderen van bepaalde taken en de daarmee samenhangende leefgebieden. Voor vrouwen is een soortgelijke ontwikkeling aan te wijzen: aanvankelijk werken zij met hun man in een gezamenlijke wereld. Zodra mannen voor een loon naar de fabriek gaan, wordt het huishouden een aparte, vrouwelijke, taak. Vrouwen worden vrijgesteld van loonarbeid, aanvankelijk als recht, later als plicht. De vrouw behoort dan thuis voor man en kinderen te zorgen.

Dat weerspiegelt zich ook in een andere indeling van woningen. De werkruimte verdwijnt en huizen krijgen aparte woon- en slaapkamers. Kinderen krijgen - voor zover mogelijk - hun eigen ruimte of (slaap)-kamers.

Uit het kind dat niet meer volwassen hoefde te zijn, groeide het kind dat niet meer volwassen mocht zijn. Een blijde, zorgeloze jeugd werd gezien als waarborg voor een gelukkige, harmonische volwassenheid. Nicolaas Beets schreef in de Camera Obscura (1839):

*Hoe zalig als de jongenskiel
nog om de schouders glijdt!
Dan is het hemel in de ziel,
En alles even blijd.*

Helaas was het loon van de man vaak zo laag dat vrouw en of kind ook voor inkomsten moesten zorgen. Beets voorstelling van zaken was dan ook verre van herkenbaar voor het grootste deel van de kinderen. Het gold niet voor de kinderen die twaalf tot veertien uur per dag kolenwagentjes door de mijnschachten duwden; niet voor de kinderen in de fabrieken van Regout die (gedurende hun weinige uren nachtrust) op nat stro te slapen werden gelegd opdat ze niet te diep zouden slapen en snel wakker werden; en het gold niet voor de jonge meisjes die door hun ouders geprostitueerd werden om met de opbrengst daarvan het gezin te kunnen onderhouden. Slechts weinig kinderen genoten daadwerkelijk van de resultaten van het gedachtengoed der Verlichting.

De ideeën van de Verlichting resulteerden wel in de behoefte het (lager) onderwijs te verbeteren. Onderwijs wordt een nationale aangelegenheid

en een taak van de rijksoverheid. Opvoeding was tevens een middel om het volk te verheffen. In 1806 kwam de Wet op het lager onderwijs tot stand.

De 'kleine-kinderenscholen' vielen buiten deze wet. Wel kwamen er provinciale bepalingen: deze scholen mochten geen leerlingen hebben ouder dan zes of zeven jaar. De ouders moesten naar het lager onderwijs. De scholen voor jongere kinderen mocht uitsluitend lezen en schrijven onderwijzen.

Bewaarscholen

Vernieuwing van de schooltjes voor jonge kinderen kwam van de kant van de Maatschappij tot nut van het algemeen. Deze was in 1784 opgericht. De Maatschappij schreef in 1823 een prijsvraag uit, waaruit een 'Handleiding voor houderessen van kleine-kinderenscholen' voortkwam, geschreven door schoolopziener Visser.

Vanaf 1827 richt 'het Nut' bewaarscholen op voor kinderen van behoeftige ouders. Kinderen van twee tot zes jaar konden daar terecht. Naast bewaren en godsdienstige stichting, streefden de bewaarscholen nóg een doel na: het verheffing van de volksmassa door het aanleren van eigenschappen en het overdragen van kennis.

Deze bewaarscholen werden als liefdadigheid opgericht. De ouders hoefden weinig of niets te betalen. In dit opzicht verschilden de scholen van het Nut van de bestaande schooltjes: kwezels en matressen vroegen altijd geld; zij moesten immers van hun school bestaan.

De bewaarscholen bereidden kinderen voor op de lagere school.

De scholen van de Maatschappij tot nut van het algemeen waren in het algemeen heel behoorlijke gebouwen met goed opgeleide leerkrachten en adequate leermiddelen. Hoewel in Helmond wel een afdeling van de Maatschappij bestond, is ons over eventuele onderwijsactiviteiten van het Nut niets bekend.

De werkdag van de ouders was langer dan de schooldag van de bewaarschool. Kinderen jonger dan twee of drie jaar, zieke kinderen en kinderen van wie de ouders vroeg gingen werken, bleven op de matressenschooltjes aangewezen. Een andere mogelijkheid waren de 'bestedvrouwen'. Dat waren vrouwen die de kost verdienden door op kinderen van anderen te passen. Zij leken op de oude kwezels en matressen maar dan zonder onderwijstaak, wat tegenwoordig 'gastouders' heet.

➤ *Pastoor Herman Josephus Beugels (1771 - 1851).*

In Helmond bestonden al eeuwenlang de school van de door het stadsbestuur aangestelde onderwijzer (de Nederduitse school) en de Latijnse school voor vervolgonderwijs. Koopman Henricus van Hoeck en pastoor Beugels initiëren de oprichting van twee lagere (meisjes)scholen, een armenschool en een burgerschool. Beide werden vanaf 1839 gedreven door de Zusters van Liefde. Al voor 1844 begonnen de zusters met 'bewaarschoolonderwijs'. In 1938 bestierden de zusters vijf bewaarscholen.

Vrouwenemancipatie

Mede geïnspireerd door de ideeën van Maria Montessori, spanden in de jaren twintig van deze eeuw mensen uit welgestelde milieus zich voor het eerst in om een vorm van voorbereidend onderwijs te creëren voor hun eigen kinderen. De eerste klasjes werden zelfs in eigen villa's ondergebracht. Het bewaarschooltje van mevrouw Marie Kam-Kruseman in de achtertuin van haar woning op de hoek van de 1e Haagstraat en de Mierloseweg is daarvan een Helmonds voorbeeld.

Het waren vooral vrouwen met enige ontwikkeling, belangstelling voor en vertrouwen in de kinderpsychologie, die zich inzetten voor het inrichten van klasjes voor jonge kinderen. Dit hangt vermoedelijk samen met de vrouwenemancipatie (kiesrecht) waardoor de rol van de vrouw in de opvoeding van kinderen meer benadrukt werd. Een tweede aspect is het grote belang dat men hechtte aan het op jonge leeftijd ontwikkelen van verstand en karakter. De opvoedingsidealen van Montessori - zelfontplooiing en zelfbeheersing - sloten aan bij de beroepsontwikkeling in intellectuele kringen.

Socialistische vrouwen kregen belangstelling voor het Montessori-onderwijs. Zij wilden deze methode in de openbare bewaarscholen ingevoerd zien omdat dan meer aandacht aan de kinderen geschonken zou worden.

➤ *Marie Kam-Kruseman (1861 - 1950).*

Toelatingsleeftijd

In 1933 werd bij wijze van bezuiniging de leerplichtige leeftijd verhoogd. Veel bewaarscholen moesten dat volgen door hun toelatingsleeftijd te verhogen van twee à drie jaar naar drie à vier jaar. Voor openbare bewaarscholen was dit verplicht, voor bijzondere scholen niet. Gezien de grote behoefte aan kinderopvang bij de arbeidende bevolking en de kleine middenstand, namen de bijzondere scholen wel zeer jonge kinderen aan. Het openbaar onderwijs zag dit als oneerlijke concurrentie.

Na de oorlog nam de belangstelling voor opvoeding en onderwijs van jonge kinderen toe. Dit uitte zich in een grotere toeloop van kinderen uit alle lagen van de bevolking. Hierdoor was uitbreiding van het aantal scholen noodzakelijk. Professionalisering van het onderwijs kon niet uitblijven. In 1956 werd de Wet op het kleuteronderwijs aangenomen, waarin de toelatingsleeftijd werd vastgesteld op vier jaar. Al spoedig werd die leeftijdsgrens gemotiveerd met de opvatting dat jongere kinderen hun moeder niet kunnen missen.

De crisis van de jaren dertig gaf een sterke impuls aan het idee dat vrouwen en moeders niet buitenshuis behoorden te werken. Na de Tweede Wereldoorlog wordt de moederrol opnieuw benadrukt. De vrouw hoorde thuis voor de eigen kinderen te zorgen. Opvang van jonge kinderen buitenshuis was dus overbodig. Gemakshalve werd voorbijgegaan aan de grote aantallen mannen en vrouwen die beiden (moesten) werken om in hun onderhoud te voorzien.

De Wet op het kleuteronderwijs van 1956 gaat er dan ook van uit dat het kleuteronderwijs geen 'bewaarfunctie' heeft. De bevolking verwachtte echter ook na dat jaartal van de nieuwe kleuterschool dezelfde bewaar- of opvangfunctie die de bewaarschool voorheen had.

Aangezien de behoefte bij ouders aan opvang van kinderen jonger dan vier jaar bleef bestaan, kwamen uit de bewaar-, Fröbel- en Montessorischolen (particuliere) peuterklassen voort. Het teruglopen van de leerlingenaantallen op de kleuterscholen in de jaren zestig - na de baby boom - maakt dat zij het bewaren van kinderen weer als doel gaan formuleren en de school met peuterklasjes uitbreiden.

De leerplichtige leeftijd begon in de jaren zestig nog op zesjarige leeftijd. Voor jongere kinderen bestonden in Nederland drie vormen van kinderopvang: peuterklassen of voorschooltjes en kleuterscholen, kinderdagverblijven en crèches in buurthuizen.

Kinderopvang nu

Langzaam maar zeker werd de gedachte gemeengoed, dat kinderen van twee en drie jaar toe zijn aan contact met leeftijdgenootjes buiten het eigen gezin. De peuterspeelzalen doen hun intrede. De eerste speelzalen van Helmond zijn de Harlekijn en 't Kruimeltje die in 1970 respectievelijk 1971 open gaan.

Vanaf de jaren zeventig komen in Nederland in hoofdzaak de volgende drie vormen van kinderopvang voor: de peuterspeelzaal, het kinderdagverblijf en het centrum voor buitenschoolse opvang.

In de peuterspeelzalen verblijven kinderen van twee tot vier jaar enkele malen per week gedurende enige uren. In kinderdagverblijven kunnen kinderen de hele werkweek terecht. Veelal gaan kinderen ook voor de hele week maar het komt ook voor dat kinderen minder dan vijf dagen aanwezig zijn, bijvoorbeeld alleen gedurende de ochtenden. In de centra voor buitenschoolse opvang worden in de regel kinderen van vier tot twaalf jaar vijf dagen per week opgevangen, voor, tussen en/of na de schooltijden.

In de periode 1965 - 1985 groeide het aantal kindercentra in Nederland van 150 tot 3.800. Met 3.000 vormen de peuterspeelzalen de hoofdmoot. De behoefte aan kindercentra is ondanks deze sterke toename niet bevredigd. Vooral de vraag naar voorzieningen voor opvang gedurende de hele dag is groot. De oorzaken van de toenemende behoefte aan kinderopvang zijn veranderingen in woonomgeving, kindertal en veranderingen in de rol van de vrouw.

- Het verkeer en de verstedelijking beïnvloeden de woonomgeving van kinderen nadelig.
- Bovendien verminderde het kindertal per gezin sterk. Vooral jonge kinderen hebben daardoor minder leeftijdgenootjes in hun buurt om mee te spelen.
- Tegelijkertijd kregen vrouwen meer taken en interesses buitenshuis.

Deze zaken veranderen de opvattingen over de opvoeding van jonge kinderen: het belang van contacten van kinderen met leeftijdgenoten voor het aanleren van sociale vaardigheden werd duidelijk onderstreept, terwijl het belang van de voortdurende aanwezigheid van de moeder minder werd benadrukt.

De behoefte aan kinderdagverblijven werd versterkt door de toename van het aantal één-ouder-gezinnen. Ook bij buitenlandse werknemers ontstond vraag naar dagopvang voor hun kinderen.

Tegen het midden van de jaren tachtig wordt kinderopvang in het algemeen positief gewaardeerd. Ze wordt belangrijk gevonden voor de ontplooiing van zowel kinderen als ouders. In toenemende mate beschouwen mensen kinderopvang als een algemene welzijnsvoorziening. In 1986 waren ruim 155.000 kinderen bij de kindercentra ingeschreven; het aantal personeelsleden bedroeg ca. 20.500, van wie ruim 10.000 onbetaald.

Geraadpleegde literatuur:

- Moeders, kinderen en kinderopvang; veranderingen in de kinderopvang in Nederland door Lily E. van Rijswijk-Clerkx, Socialistische uitgeverij Nijmegen, 1981, ISBN 90 6168 171 5.
- Grootbrengen door kleinhouden als historisch verschijnsel door Lea Dasberg, uitgeverij Boom, Meppel, 1975, ISBN 90 6009 190 6.
- De dorpsschool in de Meierij van 's-Hertogenbosch van 1648 tot 1795 door H.Th.M. Roosenboom, uitgegeven door de stichting Zuidelijk historisch contact, Tilburg, 1997, ISBN 90 70641 56 9.
- Het eeuwfeest der Zusters van Liefde te Helmond deel III door Jac. Heeren, in: De Zuidwillemsvaart 1938.

➤ *Albert Hahn tekende deze spotprent van de Helmondse textielarbeiders na het feest van hun schutspatroon, St. Severus.*

De navolgende 'historische schets' staat in de Nieuwe Helmondsche Courant van 10 augustus 1897. Het artikel benadrukt de rol van de moeder die, ook als zij buitenshuis werkt, plichtsgetrouw haar kinderen verzorgt. De vader daarentegen verdrinkt zijn loon en is een huistiran. De schrijver benadrukt dat hij niet overdrijft en dat dit slechts 'één uit duizenden voorbeelden' is. Hoewel het artikel waarschijnlijk is geschreven om te waarschuwen tegen het (hoge) alcoholgebruik, geeft het een beeld van hoe het in Helmond en omgeving eind negentiende eeuw kennelijk toeging. Van kinderopvang is geen sprake!

ZIJ ---- HIJ

Een historische schets

't Is Vrijdag morgen, vijf uur. 't Is koud, vinnig koud. In de bedstede eener schamelijke woning komt onder eenige lappen, die dekens moeten heeten, er ten minste dienst voor moeten doen, beweging. Zuchtend en rekkend en geeuwend, gaat eene vrouw zitten, een diep te beklagen vrouw. Hare magere wangen, hare fletsche oogen, haar ellende verradend voorkomen verkondigen luide, dat zij is een vrouw van smarte. Twaalf kinderen schonk zij het leven en altijd had zij vreeslijk te tobben met zorgen en smarten. En in al haar doen en laten ter wille harer kinderen stond zij alleen, geheel alleen.

Vijf uur heeft de klok geslagen en die hoorbare tijdsaanduiding zegt haar, dat ze moet opstaan hoe weinig uitgerustze ook moge wezen. Haar eerste werk moet zijn de kachelaanmaken, vervolgens moet ze koffie zetten en brood snijden voor de haren en daarna moet ze hare woning verlaten om in een 'werkhuis' eenige stuivers te verdienen met wasschenen ander minder aangenaam werk.

Bibberend van koude verlaat ze haar bed en begint ze met even te zien of hare kinderen, die nog eenige uren mogen rusten, wel goed, liggen. Vooral pakt ze haar lief jonkske, dat idioot-achtig is, dat nog nooit een woord sprak, hoewel het reeds eenige jaren telt, nog eens goed in. Nu de kachel, dan koffie, vervolgens brood gesneden, daarna de kinderen gewekt, gekleed en gewasschen en eindelijk het huis uit om wat te verdienen. In haar 'werkhuis' waar het haar niet ontbreekt aan hartelijke liefde, waar ze wel werken moet, doch waar, ze niet door ongevoeligheid

afgebeeld wordt en waar haar voor voeding en verwarming alles gegeven wordt, wat noodig is, in haar

'werkhuis' spant ze al hare krachten in om de vrouw des huizes, in wier dienst ze is, en die ze door hare goedheis liefheeft, genoeg te verschaffen. Den ganschen dag wascht en plast ze, steeds denkende aan hare kinderen en dankbaarheid in het hart gevoelende voor hare juffrouw, die zoo goed en lief en humaan is.

Ja, voortdurend denkt ze aan haar kinderen. Toen ze aan het middagmaal zat en volop van alles kon krijgen, dacht ze; hadden mijne lieve kinderen het nu ook maar zoo. Die gedachte benam haar den eetlust en toen de vrouw des huizes haar nog eens goed bedienen wilde, toen fluisterde ze: Juffrouw, mag ik bedanken en de rest mee naar huis nemen van avond, voor mijne kindertjes? Ja zeker, de goede juffrouw zou wel zorgen, dat er van avond wat was, maar de werkvrouw daarom de tafel niet onverzadigd verlaten.

De dag is om; de vrouw ontvangt haar loon, benevens het een en ander, dat een juffrouw, die zelf moeder is van een groot gezin weet van waarde te zijn, al is het half sleetsch of al is het lekker er af en de werkvrouw gaat naar haar kinderen, die ze den ganschen dag niet zag en waarnaar ze zoo vurig verlangde. Ze komt thuis. Dag moeder! Dag lieve moeder! Eenig gesteun uit het bed waarin haar ongelukkig kind ligt, daarmede wordt ze begroet en met begeerige blikken zien haar spruiten naar hetgeen er onder moeders schort van daan te voorschijn komt.

Goed gesmeerde en met kaas besneden boterhammen; een lekkere rest van van middag, een oud broekje, een oud kieltje, een oud borstrokje - alles van weinig waarde voor ons, maar van veel gewicht voor het arm gezin en alles een bewijs van het goede hart der juffrouw, bij wie de werkvrouw eens per week arbeide. Een kwartier, een half uur hoogstens smaken moeder en kinderen vreugde. Moeder door het denkbeeld haar best gedaan te hebben voor haar gezin, de kinderen door het genot van eens te mogen smullen en allen door de ervaring, dat er te midden van al het leed, van al den kommer, van al de duisternis, van al de smart, van al de tranen, toch nog liefde gevonden wordt. Moeder en de kinderen profiteerden van de liefde, de goedheid, de menschlievendheid, de naastenliefde eener vrouw, die wel werk vergde, maar hartelijk toon wist te geven, stoffelijk en geestelijk. Dat genot duurde een kwartier, hoogstens een half uur en toen

We hebben 'zij' gehad, nu is 'hij' aan de beurt

De man van de werkzame, hare kinderen innig liefhebbende vrouw, lag nog te ronken (men kent de beteekenis van het woord ronken) op zijn bed. Tegen het tijdstip, dat zijn vrouw oest vertrekken stond hij op. Hij kleepte zich, weinig werk van zijn toilet makende en niet de minste notitie van vrouw en kinderen nemende. Hij verliet weldra zijne woning; met welk doel? Wel om het een an ander te verdienen, niet voor vrouw en kroost, maar - voor Koning Alcohol.

Zoo iedere dag drijft hij een weinig handel en de voordeelen daarvan gaan door bemiddeling van een kroeg door zijn keelgat. Zijne geheel uiterlijk teekent eigenbelang, zijn geheel voorkomen zegt: ik heb geen gelegenheid om aan vrouw en kinderen te denken, daar ik het te druk heb met mijn eigen ik.

De ellendige, nietswaardige kerel komt thuis een kwartier, een half uurtje misschien na de thuiskomst der moeder. 'Zij baart vreugde in haar huis door haren ijver - hij' komt binnen en alle weelde (moeder en kinderen genoten immers weelde!) verdween. De man is dronken. Waggelend, hikkend treedt hij binnen en zijn eisch luidt: geef mij eten, ik heb van daag nog niets gehad. Het antwoord is; ik heb niets, ik heb het met de kinderen, die voor hun middagmaal niets hadden dan enkel droge aardappelen, zonder iets er bij, gedeeld, hetgeen ik van mijn lieve juffrouw, bij wie ik vandaag werkte mee naar huis kreeg. Geef me geld en ik zal je eten geven. Denk toch om je vrouw en kinderen.

Dat was olie in het vuur! De snob ontsteekt in woede, wil zijne vrouw mishandelen, plaatst zich dreigend voor zijn kinderen, ook voor het ongelukkige kindje, en - dank zij den drank - hij viel neer.

Zoo kwam er weer rust, maar wat moet er wel niet hebben omgegaan in het binnenste zijner huisgenooten? **Vader** (!!!) wordt te bed geholpen, en er is geen vuiligheid meer aan de lucht en toch -al ware de tafels thans overladen geweest met de meest kostbare spijzen- niets zou meer gesmaakt hebben, want de schrik had de kinderen bevangen en onbeschrijflijke droefheid de moeder.

Zij hard werken om een eerlijk stukje brood te verdienen - *hij* wat schacheren om te kunnen borrelen; *zij* eeuwig, dag en nacht, zorgen voor haar kinderen - *hij* een leven leiden om spoedig dood te gaan en om echtgenoot en kroost ongelukkig te maken; *zij* bouwt op en *hij* breekt af; *zij* zoekt licht en *hij* huldigt de duisternis; *zij* tracht alles te doen wat haar plicht als moeder haar gebied, *hij* doet alles, wat hij vermag - natuurlijk niet *willens* maar door de drang zijner zwakheid - om ongeluk, leed en ellende, kommer en zorg, honger en gebrek over zijn huis te brengen.

Arme 'zij'! Wat heeft ze niet te lijden, hoeveel komt zij en komen haar kinderen niet te kort. Stroomen van tranen, angstige oogenblikken door de vrees van mishandeld te worden door den onverlaat, die haar echtvriend heet, doch die in werkelijkheid haar beul is.

Ook zeggen we: arme 'hij'! Hij is het slachtoffer van zijn drankzucht en daardoor de zedelijke moordenaar van zijn vrouw en zijn kinderen. Ieder slachtoffer is immers te beklagen? Beklagen we dus ook den man die zijn verplichtingen tegenover vrouw en kroost verzaakt door eene ziekte of door eene zwakheid, die hem doet buigen voor Koning Alcohol.

'Zij en hij' naar werkelijkheid geschetst staan niet alleen. Met duizenden (deze uitdrukking doet duizelen) voorbeelden is het aan te toonen, dat zooveel 'hij's' talloos veel 'zij's' ongelukkig maken, mitsgaders zooveel kinderen.

Naar aanleiding van dit stukje schrijven we een volgende keer over leed, dat mannen over hun gezin brengen door te vergeten, wat ze beloofden, toen ze zoo hartelijk 'ja!' antwoordden op de vragen hun voorgelegd bij gelegenheid van hun huwelijk.

HELMOND EN KINDEROPVANG

Gabriël van Neerven

Dorothe Verstralen en Geert van Maurik zijn beide jarenlang betrokken geweest bij de stichting Kinderdagverblijven Helmond. Mevrouw Verstralen als eerste beroepskracht, hoofdleidster en later directeur en staffunctionaris. De heer Van Maurik als bestuurslid vanaf 1975. Beiden zijn buiten Helmond geboren en opgegroeid om relatief jong naar de stad te komen. In dit verhaal schetsten zij hun beeld van Helmond in de jaren zestig en zeventig en hoe zij betrokken raakten bij het kinderdagverblijf.

Als negentienjarige kwam Dorothe Verstralen uit Vierlingsbeek naar Helmond. We schrijven de jaren zestig en Helmond 'was een stad maar niet zo'n grote,' aldus Dorothe achteraf. Zij kwam naar Helmond om in het ziekenhuis de opleiding tot verpleegster te volgen. Daarna stapte ze over naar de opleiding kinderverzorgster en werkte op de kinderafdeling van het toenmalige Lambertus ziekenhuis. "De kinderafdeling bestond nog uit drie etages; de infectie-afdeling op de derde, boxen op de tweede en de gewone kinderafdeling op de eerste verdieping." Haar werk was spelleiding en observatie. Daarnaast heeft ze onder meer de handenarbeid voor de ziekenhuisschool opgezet. "De kinderen deden alleen wat spelletjes met vrijwilligers."

Dorothe Verstralen was de eerste leidster van de ziekenhuisschool die geen kleuterleidster was: "Toen kon nog veel meer, ook als je geen opleiding had."

"Zodra ik één keer 's nachts op moest draven bij de verpleging van volwassenen, wist ik dat ik niet in de verpleging wilde en liever met kinderen werkte." Uiteindelijk werkte zij van 1962 tot 1973 in het ziekenhuis.

Liefst met kinderen

Naast haar werk volgde Dorothe een opleiding kinderbescherming en ging op zoek naar een andere baan, liefst een waarin ze met kinderen kon werken. Vanaf 1972 bestonden in Helmond plannen om te komen tot een

kinderdagverblijf. Verstralen solliciteerde op een advertentie in de krant en werd 'uit aardig wat' sollicitanten uitverkoren.

Meteen nadat Jos Hendriks van het Ontwikkelingsbureau Helmond haar had aangenomen, kon Dorothé per 1 augustus 1973 aan de slag. "Gratis, want geld was er nog niet. Pas per september kwam de officiële goedkeuring en dus geld." De stichting huurt met ingang van november 1972 een deel van het pand kloostersteeg 1 / Molenstraat 201. Niet minder dan negenduizend gulden zijn nodig om de ruimte in te richten en op te knappen.

"De werkgroep had iets minder dan een jaar nodig om een dagverblijf op te richten. Aangezien uit onderzoek was gebleken dat niet alleen Spaanse ouders behoefte hadden aan opvang voor hun kinderen, werd het doel al gauw 'het bieden van een verantwoorde opvang aan zowel Helmondse kinderen als aan kinderen van buitenlandse ouders. Hiermee bleek ons dagverblijf het eerste in Nederland te zijn, dat een zo geheten geïntegreerde opvang bood. Maar daar kwamen we later pas achter", aldus D. Verstralen in 1981.

Om over het eerste gebouw te vervolgen: "Achteraf is het mij een raadsel, dat dáár het werk tot ontwikkeling kon komen. Er was één groot lokaal, waarin alle kinderen moesten worden ondergebracht. De leeftijden varieerden van nul tot twaalf jaar. De kleinsten konden bij toerbeurt slapen in een klein kamertje, terwijl de keuken tevens dienst deed als speelkamer voor de oudere kinderen."

Bouwval

"Het is opvallend dat de Helmonders zelf zo negatief over hun stad doen. Terwijl in mijn ogen de stad zich heel positief heeft ontwikkeld. Toen ik hier kwam was het een bouwval, met oude huizen en smalle straten. Zelfs in Venray zag je dat niet. Van die kleine huisjes in de dierenbuurt waarin dan echtparen met zeven kinderen woonden."

"Ook de mentaliteit van de mensen was heel anders: De agent die vanuit zijn hokje op de voetgangsburg de verkeerslichten regelde en het licht op groen zette voor Van Thiel en andere belangrijke mensen. Dat kende ik helemaal niet."

"Eind jaren zestig begon het ook in Helmond te rommelen. Het maatschappelijk werk had de handen vol. Opvallend was dat alle mensen die daar werkten van buiten Helmond afkomstig waren."

➤ Met veel kinderen in kleine huisjes, zoals hier nog in 1979 in de Molenstraat (foto: P. van de Meulenhof).

Dorothe Verstralen staat niet alleen met haar waarneming. In een rapport over het oprichten van bedrijfsapostolaat schrijft de plaatselijke geestelijkheid in 1958: *Als typisch-Helmonds zou misschien genoemd mogen worden: een vrij sterke geest van wantrouwen bij de Helmondse industrie-arbeider ten opzichte van de werkgever. Dit wantrouwen moet historisch verklaard worden uit het harde verleden. Het heeft echter dermate grote proporties aangenomen, dat het geworden is: een algehele geest van wantrouwen, niet alleen ten opzichte van de werkgevers maar ook ten opzichte van de burgerlijke overheid, de hogere standen, de geestelijkheid en allen die in het leven een leidende positie bekleden. (...) Een ander euvel dat hier gesignaleerd moet worden is de slechte besteding van het gezinsinkomen bij een vrij groot deel van de Helmondse arbeiders. Er wordt heel weinig gespaard. De Vrijdagse koopavond kan zich verheugen in een ongehoorde populariteit. Glimmende bromfietsen, dure televisietoestellen en luxe radio-meubels vinden gretig aftrek. Meestal worden deze dingen gekocht 'op gemakkelijke betalingsvoorwaarden', mede door ongezonde propaganda. Niet zelden wordt ook het geld van de kinderbijslag hierin gestoken. En financieel zitten deze gezinnen dikwijls totaal aan de grond.*

Ook hier moet de oorzaak weer gezocht worden in het verleden. Het verleden van deze generatie is dikwijls uitermate hard geweest. De armoede en de geest van slavernij hebben op hen een stempel gedrukt. En nu het in onze tijd stukken beter gaat met het inkomen van de arbeidersgezinnen, nu manifesteert zich bij deze mensen de drang om de stempel van armoede uit te wissen. Zij willen zich laten gelden. Zij willen laten zien dat zij iets zijn.[GaHm, archief 101 (dekenaat Helmond), inv.nr. D7]

Langman

In 1972 bespreekt de Tweede Kamer het rapport van de commissie Langman (minister van economische zaken) over de sociaal-economische problemen van de gemeente Helmond. In dat rapport staat onder meer: *De aard en structuur van de Helmondse industrie en de daarmee corresponderende werkgelegenheid weerspiegelen zich in de Helmondse samenleving. (...) Waarneembaar zijn elementen van een standenstructuur, groepsbindingen die soms doorwerken in de formele organisaties, een hechten aan traditionele gezagsverhoudingen in gezin en bedrijf en een geringe deelneming aan maatschappelijke activiteiten.*

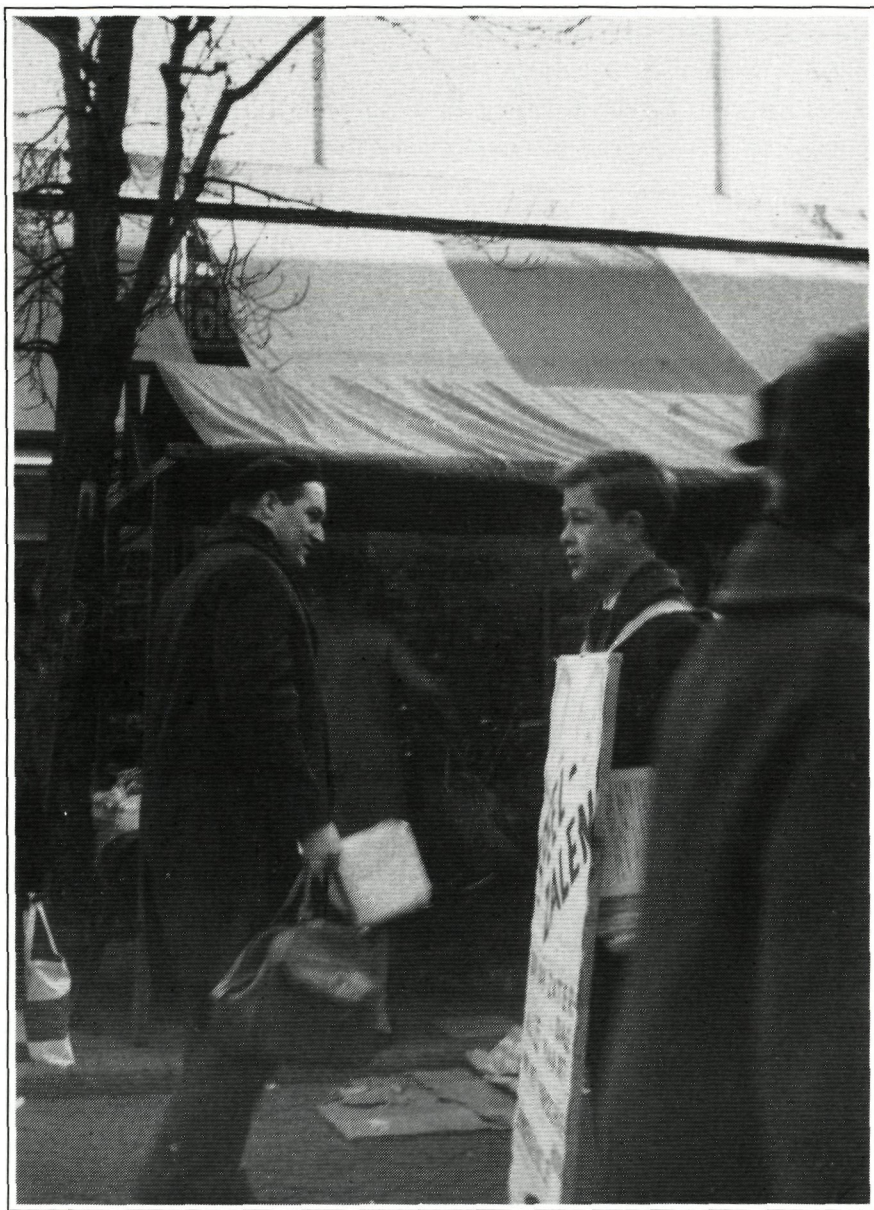
Helmond bestaat (in 1960) voor zeventig procent uit mensen die ook in Helmond zijn geboren, een eenzijdig samengestelde bevolking waarin met name zeer veel arbeiders en lagere employés. Mensen van middelbaar of hogere niveau verlaten de stad. Een stad waar algemene, particuliere en groepsbelangen nogal eens aan elkaar worden gekoppeld en waar overheid en particulier initiatief verstrengeld zijn met een cumulatie van functies. [GaHm, archief 146 (ontwikkelingsbureau Helmond), inv.nr. 82] De discussie over het rapport Langman legt de basis onder Helmond groeistad.

Dichtgeplakte Helmond

Geert van Maurik had dezelfde ervaring: "Toen mijn vrouw Hannie en ik in 1968 uit Tilburg naar Helmond verhuisden, was dat een sterk gesloten samenleving. De bevolking bestond uit een kleine bovenlaag en een grote groep arbeiders. De invloed van de KVP en de notabelen op het totale leven is niet onderschatten. Hier bestond een heel kleine elite die in alle besturen en organisaties zat en aan de touwtjes trok. Het Kaski-rapport en later het rapport Langman beschreven Helmond als een stad op z'n retour. Wie kon, verliet de stad waar nauwelijks werk was, de huisvesting slecht en het sociaal-cultureel leven minimaal."

Eind jaren zestig raakt Geert van Maurik betrokken bij de werkgroep Kindervoorzieningen. Die probeert drie voorzieningen te creëren: peuterspeelzalen, een speel-o-theek en een kinderdagverblijf. De werkgroep begint met het inzamelen en verkopen van speelgoed. Om ouders aan goedkoop speelgoed te helpen maar vooral ook om het initiatief onder de aandacht te brengen en geld binnen te krijgen.

"Je moest bij die elite belet vragen om verder te komen. Ik merkte in de confrontaties dat voorzieningen voor kinderen niet nodig geacht werden. Een kind hoorde bij de moeder te zijn. Onze plannen waren een aantasting van het gezin als hoeksteen van de samenleving. De peuterspeelzaal was eigenlijk voor luie wijven, zo vond men. Een ander argument dat in stelling gebracht werd, was dat een speelzaal een bron van besmetting voor kinderziekten zou zijn. Dat vond ook een deel van de jeugdartsen van de GGD."

➤ *Geert van Maurik als sandwichman (foto: G. van Maurik).*

“Mede daarom werd het kinderdagverblijf kort gezegd een instelling voor kinderen van asociale, kinderen met een indicatie, zoals wij dat al snel noemden. Al snel werd ook verband gelegd met de opvang van weglopers door het Jongeren Advies Centrum en de stichting Begeleid wonen. Dat waren per slot van rekening ook probleemkinderen.”

Speelgoed

“Rond 1969/1970 heb ik een werkgroep opgezet om speelgoed in te zamelen en een speelzaal voor peuters tot vier jaar op te richten. Om aandacht te trekken en geld bij elkaar te krijgen organiseerden we speelgoedbeurzen in het patronaat aan het Binderseind (nu Filmhuis). De bedoeling was te komen tot een speelzaal waarin kinderen de kans kregen om onder verantwoorde leiding bezig te zijn met verantwoord speelgoed. Ik heb met sandwichborden over de zaterdagse markt gelopen om mensen naar onze verkopen in het patronaat te lokken. En natuurlijk om het idee te promoten.”

“We richtten ons daarbij vooral op de binnenstad en Helmond-west. Ik denk dat ik een van de eersten was die voor aandacht voor kinderen in die ‘achterbuurten’ pleitte. Uiteindelijk vonden we onderdak in de voormalige bakkerij aan de Zuiderstraat respectievelijk het wijkhuis.”

“Het idee kreeg ik toen een vriend die in Denemarken woonde op bezoek kwam. Hij had daar speelzalen gezien, met name voor gezinnen waar beide partners werkten. Iets wat in Nederland pas heel veel later kwam. Ook het idee om speelgoed uit te lenen heb ik via hem opgedaan.”

Begin 1969 kondigt het Helmonds Dagblad de inzameling en verkoop van speelgoed in het parochiehuis aan het Binderseind aan. In de werkgroep zitten mevrouw A. van Eyck-Van der Heyden, Th. Kolster-Magis, mejuffrouw Y. Grond, J.M. Weterings (opbouwwerkster centrum) en heren L. Gruyters, D. van Brussel (wijkcentrum-leider Helmond-noord), W. Slisser en de Tilburgse student en initiatiefnemer G. van Maurik. Van 10 t/m 12 maart kunnen speelgoed, sportartikelen & leesboekjes worden ingeleverd om op zaterdag 15 maart verkocht te worden. 's Maandags meldt de krant dat de werkgroep speelzalen Helmond tevreden is. Ze hadden vijf-en-zeventig stuks speelgoed te koop en vooral de driewielers, hobbelpaarden en een schommel waren snel verkocht.

“Later stonden ook in andere wijken actieve mensen op, zo rond 1972, 1973. Dan begint in Helmond iets te borrelen van actieve jonge mensen zaken willen veranderen en goedkope opvang voor hun kinderen zoeken. Zij vinden die uiteindelijk in het dagverblijf aan de Molenstraat.”

Problematisch

De eerste jaren van het kinderdagverblijf aan de Molenstraat waren problematisch. Door geldgebrek maar ook door ‘onbekendheid met het functioneren van een dagverblijf, zowel bij het bestuur van de stichting als bij het gemeentebestuur’ zoals het heet in een brief 12 november 1977. De grootste druk is pas van de ketel als de gemeente in 1975 besluit om de 25.000 gulden die voor een sociaal raadsman gereserveerd waren, aan het kinderdagverblijf te geven. Echt financieel armslag krijgt het dagverblijf pas als dagverblijven een dusdanig geaccepteerde instelling zijn dat de rijksoverheid subsidie geeft.

“Een deel van de kinderen kwam met een medische indicatie (handicaps). Jarenlang hebben we geprobeerd om daar meer deskundigheid voor in te kunnen huren. Ons doel was in Helmond een dependance van het Medisch Kinderdagverblijf (MKD) op te richten. Kinderen uit Helmond gingen namelijk niet naar Eindhoven. Samen met de GGD, de Othmarusstichting en kinderarts De Jager heeft het bestuur van het dagverblijf er vele jaren aan gewerkt om dat MKD te krijgen. Het heeft heel erg lang geduurd maar is er uiteindelijk toch gekomen, aan de Rivierensingel.”

“Dorothe Verstralen haar kind was het dagverblijf. Daar heeft ze zich vierhonderd procent voor ingezet. Initiatieven lukken pas als mensen zich daarvoor grenzeloos inzetten, ervoor leven. Dat heeft Dorothe zeker gedaan,” besluit Geert van Maurik.

En tot slot Dorothe Verstralen zelf: “Vanaf 1996 heb ik aangegeven dat ik wilde stoppen als directeur. Het werd me allemaal te veel en ik wilde ook eens tijd maken voor mijn gezin. De dingen gaan doen waarvan je altijd gezegd hebt ‘Dat komt later wel’.”

KINDEROPVANG, EEN HELE ORGANISATIE

Marion Slotman

In de jaren vijftig en zestig komen grote groepen 'gastarbeiders' naar Nederland. Het zijn alleen mannen, die hier komen werken omdat het rijke Nederland hen meer biedt dan het land waar ze geboren zijn. Ze zijn naar Nederland gehaald om werk te doen waar veel autochtonen geen zin in hebben. De buitenlanders sturen geld naar huis om de achtergebleven gezinnen en families te onderhouden.

Het is de bedoeling dat deze 'gastarbeiders' na zekere tijd weer naar hun vaderland terugkeren. Maar van terugkeer is al snel geen sprake meer. Midden jaren zestig komt een herenigingsgolf van gezinnen tot stand. De overgang is groot, van beide kanten. Verschil in achtergrond en levenswijze veroorzaakt aanpassingsproblemen. Nederlanders en buitenlanders zijn twee duidelijk gescheiden groepen zonder veel contacten.

Eind jaren zestig ontstaan overal in Nederland initiatieven om de maatschappij in 'goede' banen te sturen. Gastarbeid is gedurende enkele jaren een veel besproken onderwerp. Een van de organisaties die zich bekommert om de integratie van gastarbeiders is de stichting Kontakt buitenlandse werknemers die in 1966 werd opgericht. Deze richt zich op opvang en begeleiding van de (im)migrantengezinnen en werd later omgedoopt in stichting Welzijn buitenlandse werknemers.

De Helmondse gastarbeiders kwamen met name uit Spanje (Baskenland) en Turkije.

➤ Dit herenigde Turkse gezin woonde juni 1979 tijdelijk in een schuurtje aan een van de Jagershoven (foto: P. van de Meulenhof).

Een kinderdagverblijf in Helmond

Ook naar Helmond komen steeds meer vrouwen en kinderen van gastarbeiders. En al snel worden de eerste in Helmond geboren 'buitenlandse' kinderen ingeschreven. Nog meer dan hun mannen komen de vrouwen van gastarbeiders in een isolement. Zij zijn eenzaam in een land waarvan ze de taal niet spreken en waarin ze geen aansluiting vinden met hun omgeving.

Echtparen die beiden werken houden nogal eens hun oudere kind thuis om op de kleinere kinderen te passen. De maatschappelijk werkers Alvarez en Him van de stichting Kontakt buitenlandse werknemers signaleren deze problemen. Kinderopvang lijkt een goede oplossing voor deze buitenlandse gezinnen.

Oud-voorzitter Geert van Maurik: "Begin jaren zestig zie je het idee ontstaan dat de maatschappelijke structuren en verhoudingen moesten veranderen. Helmond krijgt een dependance van het Provinciaal Opbouworgaan Noord-Brabant (PON) uit Tilburg. Jos Hendriks en Trudy Veenhuys dreven dat onder de naam Ontwikkelingsbureau Helmond (1971), waar later weer de SWH uit voortgekomen is. Het doel was de activiteiten in de stad te vernieuwen, de middengroep te mobiliseren. Vooral de late jaren zeventig waren een roerige periode in Helmond. De luiken gingen open bij verenigingen en instellingen, nieuwe initiatieven ontstonden. Het PON was daarbij een belangrijke steun."

Alvarez en Him leggen contact met het Ontwikkelingsbureau Helmond. De samenwerking met Jos Hendriks en een aantal andere organisaties resulteert in mei 1972 in het instellen van een werkgroep. Deze werkgroep moet proberen een kinderdagverblijf te realiseren. Uiteindelijk bestaat de groep uit vertegenwoordigers van de stichting Kontakt buitenlandse werknemers (de heren Alvarez en Him), het Ontwikkelingsbureau Helmond (mevrouw Goris en de heer Hendriks), de coördinatiegroep peuterspeelzalen (de dames Schatorjé, Kuipers, Lemm en Van Rijsoort), het algemeen maatschappelijk werk en vertegenwoordigers van de gemeente (afdeling sociale zaken) en de GGD.

Het lukt de werkgroep om een ruimte te vinden in het gebouw van de voormalige levensschool in de Molenstraat (nummer 201). In februari 1973 worden de statuten door de notaris vastgelegd. Daarmee is de

stichting Kinderdagverblijven Helmond een feit. Op 10 oktober 1973 opent het eerste kinderdagverblijf van Helmond aan de Molenstraat 201 / Kloostersteeg 1.

Het kinderdagverblijf stelt zich ten doel een verantwoorde opvang te bieden voor het jonge kind en het te begeleiden in de ontwikkelingsfasen, door het in groepsverband onder deskundige leiding samen te brengen. Door het groepsverband hebben kinderen meer contacten met andere kinderen en volwassenen. Zij leren omgaan met nieuwe situaties en nieuwe spelmogelijkheden.

Daarnaast wil de stichting - in samenwerking met andere disciplines - de gezinnen van de 'opgevangen' kinderen begeleiden.

Geert van Maurik: *"Het idee van een kinderdagverblijf kreeg in Helmond uiteindelijk steun omdat kinderen in tehuizen plaatsen (te) duur was."*

Medewerkster van het eerste uur Dorothé Verstralen: *"Bij onze eerste doelgroep hoorden ook kinderen die dreigden door de kinderbescherming uit huis gehaald te worden. Wij wilden dat voorkomen. Daar zat heel wat idealisme achter. Met acht uur werken per dag kwam je beslist niet klaar."*

Geert van Maurik: *"Het idee was heel idealistisch: kinderen zo jong mogelijk met de (Nederlandse) taal in aanraking brengen, liedjes zingen, verhaaltjes vertellen, de kinderen bij plaatjes zelf een verhaal laten vertellen. Structuren bieden, waarden en normen aanleren maar vooral ook zorgen voor warmte, goede voeding en hygiëne."*

Dorothé Verstralen: *"We moesten alles zelf uitvinden. Buiten de Randstad bestonden eigenlijk geen dagverblijven. Vanuit Helmond is later dan ook een bijdrage gegeven aan het opzetten van de dagverblijven in Nuenen (1975) en Eindhoven (1977/78). Zoals later ook de komst van een Boddaertcentrum en medisch kleuterdagverblijf naar Helmond gestimuleerd is vanuit ons dagverblijf."*

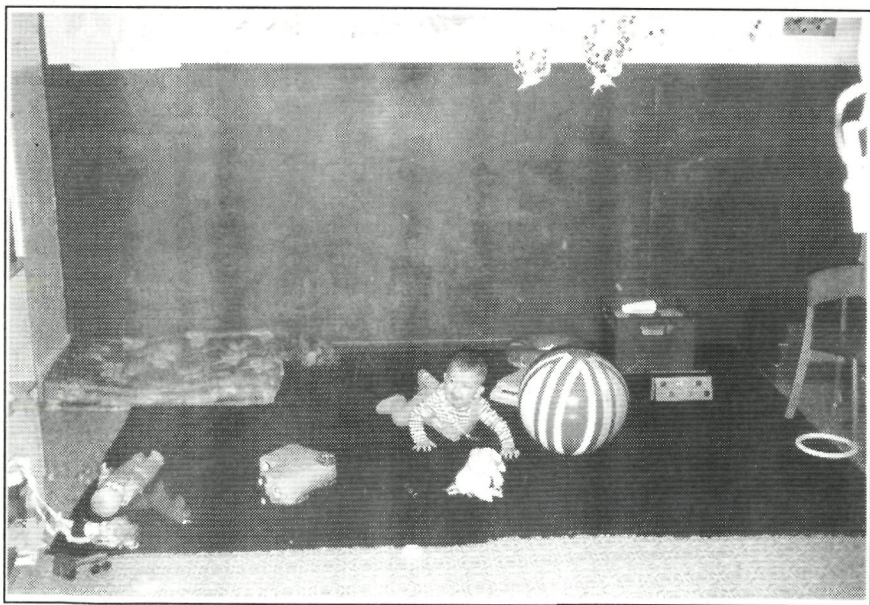
➤ *Het patronaatsgebouw van de Lambertusparochie in 1931, later de huisvesting van de Levensschool. Nog later waren hier de Marokkaanse sociëteit en het eerste kinderdagverblijf ondergebracht.*

Groei

De stichting Kinderdagverblijven Helmond begint met het exploiteren van één dagverblijf. Daar worden op sociale of sociaal-medische indicatie kinderen tussen de nul en tien tot twaalf jaar opgevangen en begeleid.

Dorothe Verstralen: "Tot lang na de oprichting kwamen in het kinderdagverblijf alleen maar kinderen die door een commissie geïndiceerd waren voor plaatsing. Maar kinderen van buitenlanders werden automatisch geïndiceerd, net als kinderen uit één-ouder gezinnen. Eigenlijk werden alleen 'psychische gevallen' in de commissie besproken. Die commissie heeft tot in de jaren negentig bestaan."

"Al snel werd duidelijk dat de kinderopvang niet alleen voor kinderen van buitenlanders moest dienen. Maar ook voor kinderen die thuis in het gedrang kwamen. Helmond telde heel wat 'erfelijke werklozen', mensen zonder baan die te vroeg kinderen kregen en geen brood op de plank hadden. Hun kinderen kwamen ook weer in zo een uitzichtloos leven terecht. De derde groep waren kinderen van ouders die geestelijk zwak zijn."

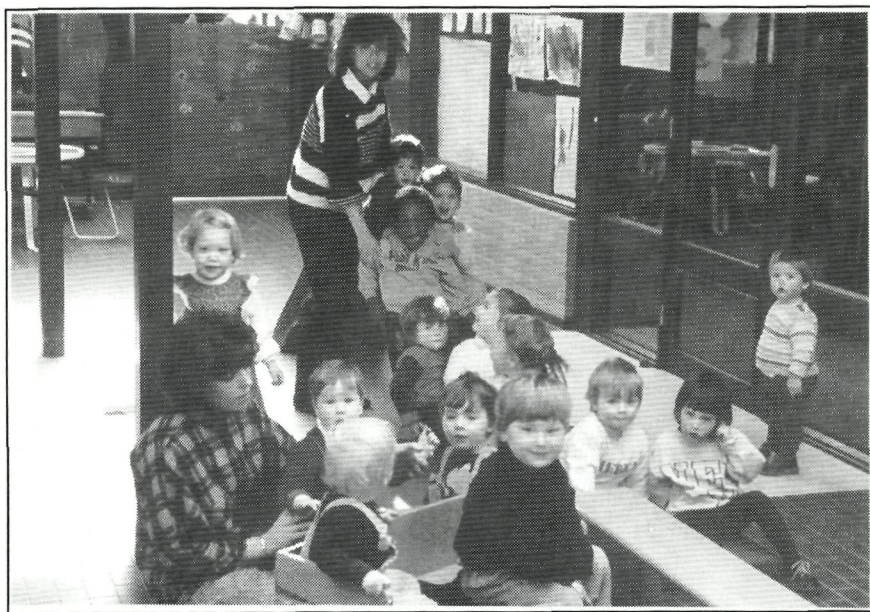

➤ *De primitieve inrichting uit de beginjaren, Molenstraat 77 (foto: SKOH).*

Naast ontlasting van het gezin biedt de kinderopvang ouders ondersteuning bij de opvoeding. Daar waar nodig fungeert de leiding van het dagverblijf als intermediair tussen ouders en hulpverleners. Dit geschiedt vooral bij migranten met taalproblemen.

Dorothe Verstralen: "De kinderen hebben opvang nodig, de ouders begeleiding. Wij vingen de kinderen op, het maatschappelijk werk hield zich met de ouders bezig. Daarover zijn eigenlijk nooit afspraken gemaakt. Het liep goed, ook zonder echte organisatie. Het gebeurde gewoon omdat het nodig was."

Tot 1990 zijn alle plaatsen gesubsidieerd en alleen bedoeld voor kinderen met een indicatie. Dan stelt de rijksoverheid subsidie beschikbaar voor het opvangen van kinderen van werkende of studerende ouders. Dit betekent een grote ommekeer. Ieder ouder kan nu een kind aanmelden voor plaatsing in een kinderdagverblijf, tegen betaling van een ouderbijdrage.

➤ *De inrichting van 't Alvermanneke in 1986 Zittend bij de kinderen leidster Petri van de Ven (foto: SKOH).*

Tegelijkertijd streven ouders uit de Rijpelberg naar het oprichten van een dagverblijf in de eigen wijk. Door de (rijks)subsidie krijgt de gemeente meer bemoeienis met de kinderopvang. Daarom wil ze voortaan met maar één instantie op het gebied van dagverblijven te doen hebben: de stichting Kinderdagverblijven Helmond. De werkgroep Rijpelberg verliest daardoor haar bestaansrecht.

De in 1990 ingevoerde regeling stelt bedrijven in de gelegenheid voor kinderen van hun personeel een of meer plaatsen te huren. De term die hiervoor wordt gebezigd is **bedrijfsplaatsen**.

Al deze veranderingen maken het nodig de statuten aan te passen. De verruiming van de doelstelling van bijzonder kinderdagverblijf naar algemene kinderopvang komt tot uiting in een nieuwe naam: **stichting Kinderopvang Helmond (SKOH)**.

Doel van de nieuwe stichting (statuten 1992) is: *de opvang van kinderen en het bevorderen van hun ontwikkeling door hen in groepsverband samen te brengen met deskundige begeleiding; de organisatie van kinderopvang in gastgezinnen, alsmede andere vormen van kinderopvang.*

Het aantal plaatsen bij de SKOH verdriedubbelt daarna snel tot honderd-vijftig. De ruimte van het dagverblijf aan de Molenstraat wordt flink uitgebreid. Bovendien vallen vanaf 1992 twee nieuwe dagverblijven onder de zorg van de stichting te vallen: één nieuw gebouw in Brouwhuis en een dagverblijf in een verbouwde school in Mierlo-Hout. De accommodatie in Brouwhuis voorziet ook in de behoefte aan kinderopvang in Rijpelberg.

De schaalvergroting neemt in de jaren negentig nog verder toe, al dan niet gedicteerd door de gemeente.

- Het regionaal instituut volwasseneneducatie De Leerkring geeft het beheer van haar kinderdagverblijf De Speelkring per 1 januari 1996 over aan het SKOH.

- Nadat de kruisvereniging Peelland fuseert met de stichting Verpleeghuizen regio Helmond tot de nieuwe stichting De Zorgboog, wordt haar kinderdagverblijf Pippeloen ondergebracht bij de SKOH. Pippeloen was door Kruisvereniging Peelland in 1990 opgericht voor kinderen van het personeel van de kruisvereniging en van de gezinszorg.

➤ *'t Alvermanneke aan Molenstraat 34 in 1995 (foto: SKOH).*

Al met al neemt in de jaren 1990 - 1998 het aantal 'kindplaatsen' toe van vijf-en-vijftig tot ruim tweehonderd. Het merendeel daarvan zijn kinderen die geen bijzondere zorg behoeven terwijl dat in 1973 nog honderd procent was. Voor bedrijven is het heel gewoon geworden om kindplaatsen in te huren en in vele cao's zijn artikelen opgenomen met afspraken over kinderopvang.

De openingstijden van het Helmondse kinderdagverblijf zijn in de loop der jaren verschoven. Bij de opening in 1973 was het dagverblijf geopend van zeven uur 's ochtends tot half zes 's avonds. Vanaf 1976 gaan de

deuren om half acht open. De groepsleidsters brengen de leerplichtige kinderen dan naar school.

Dorothe Verstralen: "De kinderen gingen zo veel mogelijk naar de Canisiusschool, daarna naar de Bernadetteschool. Als de kinderen allemaal naar andere scholen zouden gaan, was het voor ons niet te behappen. Bij de Bernadetteschool bestond aanvankelijk veel weerstand. Die richtte zich zowel tegen buitenlandse kinderen als tegen de Nederlandse kinderen. Tegen onze 'indicatie-kinderen' werd regelmatig raar aangekeken. Die waren zielig of zo. Die term komt van een vogelvereniging die iets voor de 'zielige kindertjes' wilde doen. Ze hadden geld ingezameld en uiteraard heb ik dat met twee handen aangepakt voor onze speel-o-theek."

In de loop van de jaren zijn de uren waarop de kinderen moesten zijn opgehaald, verlaet van vijf uur naar half zes en sinds 1985 naar zes uur. In 1998 wordt het op één locatie mogelijk om vanaf 7.00 tot 20.00 uur gebruik te maken van de kinderopvang. Vooralsnog is de animo hiervoor niet erg groot.

Speel-o-theek

De hoofdtaak van de stichting wordt in 1978 uitgebreid met de uitleen van speelgoed via de speel-o-theek. Kinderen van het kinderdagverblijf kunnen sindsdien 'duurzaam en verantwoord' speelgoed lenen, terwijl de ouders via de speel-o-theek informatie kunnen krijgen over 'goed' speelgoed.

Gastouderopvang

Niet elke ouder kiest voor kinderopvang in een grotere groep. Gastouderopvang is een vorm van kinderopvang waarbij de kinderen bij gastouders thuis worden opgevangen. Via het gastouder-bureau van de SKOH worden sinds 1996 'vraagouders' en 'gastouders' met elkaar in contact gebracht.

Gastouders hebben niet te maken met (voorgeschreven) openingstijden en kunnen zelf bepalen wanneer ze kinderen opvang willen bieden: overdag, 's avonds of 's nachts. Anderzijds kunnen vraagouders de opvangtijden in overleg met de gastouder aanpassen aan hun behoefte. Het gastouder-bureau stelt als voorwaarde dat bij een gastouder niet meer dan vier kinderen tegelijkertijd aanwezig mogen zijn, waarbij de eigen kinderen van de gastouder meetellen. Het gastouder-bureau bemiddelt niet alleen maar geeft ook ondersteuning aan de gastouders.

Na- en buitenschoolse opvang

Eveneens in 1996 begint de SKOH met het opvangen van kinderen buiten de schooltijden. De vier tot dertien jarigen kunnen terecht in De Rivierenhof in Brouwhuis. Deze opvang is vooral bedoeld voor kinderen die daar in de buurt naar school gaan.

De leiding haalt de kinderen van school op. Zij krijgen in de groepsruimte wat te drinken en een 'tussendoortje'. Daarna is er tot zes uur volop gelegenheid tot spelen. In schoolvakanties en tijdens studiedagen van onderwijzend personeel is de openstelling van half negen tot zes uur. De Rivierenhof wordt bewoond door senioren. Zij stellen het op prijs, dat kinderen in het gebouw verblijven. Zo heeft één van de bewoners een kleine tuin ingericht met verschillende dieren. Samen met de kinderen worden de dieren verzorgd.

➤ *De BSO-groep (buitenschoolse opvang) aan een verfrissing. De linker leidster is Bep Klaus, in het midden zit Dorothé Verstralen. De foto is genomen tussen 1975 en 1978 in Molenstraat 77/79 (foto: SKOH)*

Nabije toekomst

De verwachting is dat ouders meer en meer op zoek zijn naar 'centra voor naschoolse opvang' waar verschillende vormen van dienstverlening worden aangeboden. Daarom worden in de nabije toekomst, verspreid over de stad, verschillende 'kindercentra' ingericht. In samenwerking met het sociaal-cultureel werk en de scholen zouden kinderen daar na schooltijd onder begeleiding naar een sport- of hobbyclub kunnen gaan of huiswerk kunnen maken. Kinderopvang wordt zo meer en meer een wereld waarin kinderen elkaar kunnen ontmoeten, de vervanging van de straat.

Voor de dagopvang van kinderen van nul tot vier jaar zullen veel meer commerciële plaatsen gerealiseerd worden. Flexibilisering van de arbeid zal de vraag naar kinderopvang op maat doen toenemen. De SKOH zal daarop moeten inspelen.

Wie wel en wie niet?

Vanaf de eerste vergadering van de voorbereidingswerkgroep is een belangrijk discussiepunt voor welke categorieën kinderen het kinderdagverblijf moet openstaan en met welke intentie. Talloze malen worden de plaatsingscriteria bijgesteld. Deze worsteling met criteria illustreert de ontwikkeling van het denken bij de stichting.

Bij de start in 1973 gaat het nog om *'Een kind dat thuis niet adequaat kan worden opgevangen heeft recht op een plaats in het kinderdagverblijf.'*

Het 'niet adequaat kunnen opvangen' is niet in één zin samen te vatten. Het bestuur beschrijft dit dan als volgt:

1. Eén of beide ouders zijn noodgedwongen afwezig:

- het onvolledige gezin:
 - vader of moeder overleden; de overgebleven ouder werkt;
 - ouders gescheiden; de ouder met de kinderen werkt;
 - ongehuwde werkende moeder;
 - ongehuwde werkende vader (?)
- ♦ het volledige gezin:
 - ziekte van de verzorgende ouder;
 - andere gedwongen afwezigheid van verzorgende ouder

N.B. In plaats van 'werken' in het bovenstaande kan ook 'ziek' worden gelezen."

2. Ouders zijn wel aanwezig (zouden aanwezig kunnen zijn) maar:

- ♦ ze werken beide: de noodzaak hiervan moet door de ouders gemotiveerd worden;
- ♦ vakantie van de ouders: de noodzaak moet gemotiveerd worden;
- ♦ slechte huisvesting in die zin, dat het kind daardoor geremd wordt in zijn ontwikkeling:
 - slecht, oud (onbewoonbaar) huis;
 - beperkte speel- en contactmogelijkheden, b.v. klein huis, bovenwoning, flat;
- ♦ dreigende overbelasting van ouders en/of kind:
 - gezin met veel kleine kinderen;
 - psychische overbelasting van kind door ouders of andersom;
 - oudere ouders;

- ◆ andere omstandigheden, bijvoorbeeld moeilijkheden tussen de ouders, lopende echtscheidingsprocedure, etc.

Al in 1974 en 1975 stelt het bestuur de criteria bij. Het lijkt erop, dat de stichting vond dat alle gezinnen met een probleem van de kinderopvang gebruik moest kunnen maken. Werd een nieuw probleem gesignaleerd, dan werden de plaatsingscriteria daarop aangepast. Bedacht moet worden, dat de stichting - en het kinderopvangwerk als geheel - nog in de pioniersfase zaten. De maatschappij zat midden in de periode van 'verzorgd van de wieg tot het graf'.

➤ *Kinderen met 'goed' speelgoed (Mobaco) aan het spelen, rond 1978 (foto: SKOH).*

De eerste jaren verwijzen vooral huisarts, maatschappelijk werk of consultatiebureau kinderen door naar het dagverblijf. Met de groei aan welzijnsinstellingen, groeit ook het aantal verwijzers: de huisarts, het maatschappelijk werk buitenlanders, het algemeen maatschappelijk werk, de stichtingen voor samenlevingsopbouw, scholen, gezinszorg,

onderwijskundig centrum gewest Helmond, doorgangshuis, sociale dienst en ziekenhuis.

Dorothe Verstralen: "We overlegden intensief met personen van het kruiswerk, de kinderarts en het maatschappelijk werk. Ook in mijn eigen vrienden- en kennissenkring vond ik veel steun en hulp. Via mijn contacten in het ziekenhuis kwamen co-assistenten op de Molenstaat de kinderen onderzoeken. Alle kinderen die naar het kinderdagverblijf kwamen, werden medisch nagekeken. De eerste jaren kregen ze ook allemaal vitamine A en D en fluor. Dat was wel nodig ook."

Vanaf 1982 neemt het aantal ouders dat rechtstreeks hun kind aanmeldt toe. Het wordt langzamerhand normaler dat beide ouders een (deeltijd)baan hebben. 'Je kind op het dagverblijf doen' wordt (daarom) meer acceptabel. Ouders hoeven bovendien niet langer de noodzaak te motiveren om hun kind op een gesubsidieerde plaats bij het kinderdagverblijf te krijgen.

Geert van Maurik: "Je ziet dat het kinderdagverblijf steeds meer emancipatorisch werd. Er komen steeds meer kinderen van mensen met een hogere opleiding. Daar werd nog lang raar tegenaan gekeken. 'Wat is er aan de hand?' werd gefluisterd of direct gevraagd. Je moest en zou als moeder zelf je kinderen opvoeden, anders zou je wel asociaal zijn. Werkende ouders was een nog onbekend fenomeen, ook voor de politiek. Je moest het niet te makkelijk maken om kinderen te stallen. Maar asociale kinderen diende je te verheffen. Dat is eigenlijk nog maar heel kort geleden veranderd."

Het aantal aanmeldingen van kinderen tussen nul en drie jaar stijgt, terwijl het aantal schoolgaande kinderen afneemt. Oorzaak hiervan is de mogelijkheid tot overblijven van de kinderen op school en de ruimere mogelijkheden van deeltijdwerk tijdens schooluren. De vraag om deeltijdplaatsen bij het dagverblijf neemt toe, vooral vanuit de nieuwe wijk Rijpelberg.

In 1991 komen de eerste vierentwintig 'commerciële kindplaatsen' beschikbaar. Dit zijn zowel door bedrijven betaalde plaatsen als plaatsen voor kinderen zonder sociale of sociaal-medische indicatie. Vijfenvijftig kindplaatsen blijven bestemd voor kinderen die op basis van een indicatie geplaatst worden.

De SKOH ontwikkelt zich de laatste acht jaar meer en meer tot een dienstverlenende instelling voor iedereen, die behoefte heeft aan enige vorm van kinderopvang. De doelgroep 'indicatie-kinderen' blijft een bijzondere plaats innemen als een van de categorieën kinderen, waarvoor kinderopvang noodzakelijk is.

➤ *Gezamenlijk aan de boterham... (foto: SKOH).*

Culturele achtergrond van de kinderen

Van de drie-en-dertig kinderen die in 1973 een plaatsje vinden, komen er dertig uit de binnenstad. Een-en-twintig kinderen zijn van buitenlandse afkomst: zestien Spaanse, drie Marokkaanse, één Tunesisch en één Joegoslavisch kind. Twaalf kinderen hebben de Nederlandse nationaliteit. Omdat niet alle aangemelde kinderen terecht kunnen, wordt in 1976 besloten om geen schoolkinderen meer toe te laten. Dit heeft -volgens de jaarverslagen!- tot gevolg dat sommige ouders hun kinderen terugsturen naar hun vaderland.

Tussen 1976 en 1986 schommelen de percentages Nederlandse en buitenlandse kinderen beide tussen de veertig en zestig procent. Van de allochtone kinderen zijn de meesten nog steeds Spaans.

➤ ... en daarna afwassen met Sandra van Laarschot (foto: K Meeusen).

Dorothe Verstralen: *"Steeds meer Helmondse en wat later ook buitenlandse echtparen gingen scheiden. Daardoor kwamen er steeds meer alleenstaande mannen met kinderen en nam de vraag naar kinderopvang verder toe."*

Langzamerhand komen de kinderen niet alleen uit het centrum, maar ook uit andere wijken van Helmond naar het dagverblijf. Vanaf 1984 is duidelijk een toename te zien van kinderen die in de nieuwe wijk Rijpelberg wonen. Deze groep maakt veelvuldig gebruik van halve dagopvang, vooral op de ochtenden.

Vanaf 1985 komen steeds meer Nederlandse kinderen naar het kinderdagverblijf. Dit stabiliseert in 1993. Sindsdien schommelt het aandeel allochtonen rond de achttien procent.

➤ *In kinderdagverblijf Maraboe (foto: SKOH).*

Tussen 1989 en 1993 is een opleving te zien van het aantal Antilliaanse kinderen binnen het dagverblijf. Een grote groep Antillianen die in Eindhoven een slechte huisvesting hadden, verhuist eind jaren tachtig naar de groeistad Helmond. Daar zijn immers, in tegenstelling tot in Eindhoven, goede woningen beschikbaar in de wijk Rijpelberg. Vanwege werk of studie van beide ouders bestaat grote behoefte aan kinderopvang. In 1993 vertrekken plotseling de meeste Antillianen weer uit Helmond, omdat ze elders de kans op werk groter achten.

Buitenlandse kinderen die we anno 1998 aantreffen hebben de Marokkaanse, Iraanse, Iraakse, Turkse, Antilliaanse of Surinaamse nationaliteit.

➤ *Molenstraat 77/79 vlak voor de sloop in 1985. Hier zat het kinderdagverblijf tussen 1975 en 1981.*

Huisvesting

Molenstraat 201

Medio 1973 wordt de voormalige levensschool aan de Molenstraat 201 (nu Centro Español) betrokken. In dat gebouw is ook de Marokkaanse sociëteit ondergebracht.

Dorothé Verstralen: "We hadden daar één grote ruimte, één slaapkamer en een keukentje met WC. De eerste maand werd goed besteed met het inrichten en opknappen van de ruimte. We begonnen met zeven kinderen, vier Spaanse en drie Nederlandse. Met het maatschappelijk werk en de stichting Buitenlandse werknemers - die in die tijd nog een bureau in Helmond had - overlegden we over welke kinderen we onder konden brengen. Binnen een jaar zat het kinderdagverblijf vol met drie-en-dertig kinderen. Je kunt je voorstellen dat met zoveel kinderen van nul tot twaalf jaar wel eens

fricties ontstonden. We hebben dan ook al snel de keuken ingericht voor de buitenschoolse opvang van de oudere kinderen."

Het eerste jaarverslag beschrijft de situatie als volgt: *'Het kinderdagverblijf beschikt over een ruimte van 14 x 8 meter, alsmede twee kleine kamertjes van elk $\pm 3 \times 4$ meter, waarvan het een als slaapkamer voor de kleinsten wordt gebruikt, annex administratie, en het andere als keuken, annex babyruimte (loopbox). In de keuken eten de grote kinderen en wordt de baby gevoed en verschoond. Er zijn in totaal nu 34 kinderen in de leeftijd van zeven maanden tot negen jaar. Tien kinderen staan op de wachtlijst en kunnen onmogelijk nog worden geplaatst. Al het materiaal (op een kast in de gang na) moet in de zaal worden geplaatst met als gevolg dat het daar zo vol staat, dat afscheidingen moeilijk kunnen worden gemaakt t.b.v. het werken in kleine groepjes. Er wordt wel geïmproviseerd; zelfs de gang wordt vaak gebruikt (voorlezen en verhaaltjes vertellen op een kleed op de grond), hier kan echter niets worden geplaatst, omdat de gang tevens dient als doorgang voor de Marokkaanse sociëteit boven het kinderdagverblijf.'*

- *Rond 1960, zag dat stukje Molenstraat vanaf de Van Houtlaan er zo uit. De huizen links zijn vervangen door het kantoor van de Hoop. Bij de derde boom links was de winkel van Gijsberts, op de hoek met de (verdwenen) Molenweg.*

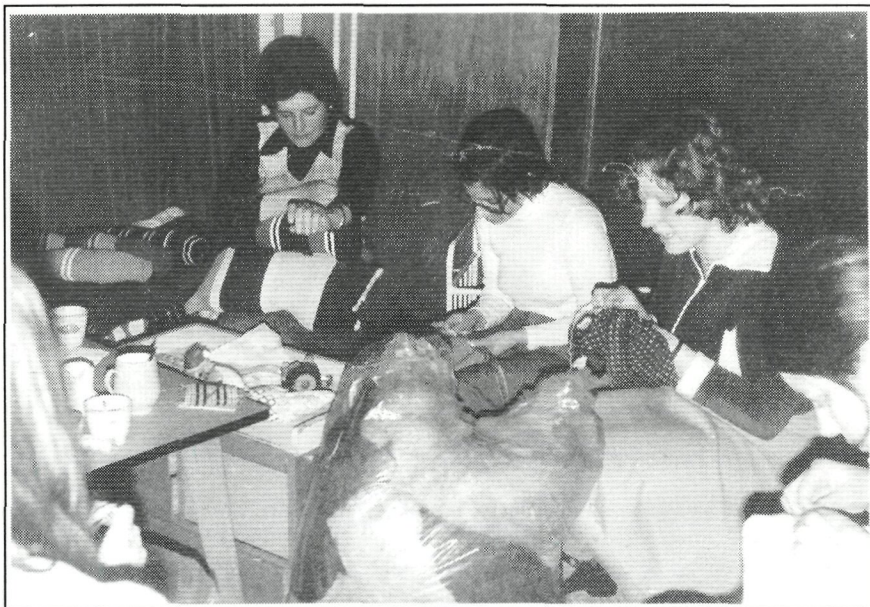
Het samenwonen met de Marokkaanse sociëteit is verre van ideaal. Naarstig wordt gezocht naar een andere locatie.

Molenstraat 77-79

In 1975 is het dan zover: Molenstraat 77-79, een voormalig woon-winkelpand, komt beschikbaar. Ouders, leidsters en bestuursleden knappen het pand nr. 77 zelf op. Het pand nr. 79 blijft vooralsnog onbruikbaar. Er is geen gas, geen water of elektriciteit, noch keuken of toilet. De plannen om beide panden samen te voegen blijken in 1975 niet haalbaar.

Dorothé Verstralen: "Dat was ook niet echt luxe maar een hele vooruitgang. Het ging om een oude winkel en een woonhuis daarnaast die doorgebroken werden. We hadden meerdere ruimtes en konden de groepen splitsen; baby's boven, met slaapkamertjes, een groep voor anderhalf tot vier en een groep vijf- tot twaalfjarigen. We konden een poppenruimte, een leeshoek en een gezamenlijke ruimte inrichten."

➤ *"De ouders werden regelmatig voor allerlei klussen en activiteiten gemobiliseerd", zoals hier in de jaren zeventig (foto: SKOH).*

Geert van Maurik: *"Een week zijn we bezig geweest met verhuizen en opnieuw inrichten. Alles moest voor een appel en een ei gebeuren. De ouders hebben zelf het pand in orde gemaakt en de ruimte ingericht. We mobiliseerden regelmatig de ouders voor allerlei klussen en activiteiten, door de week en in weekeinden. Dat deden we heel bewust om hen bij het kinderdagverblijf te betrekken."*

Voor drie leeftijdsgroepen is een eigen ruimte beschikbaar. Elke groep heeft een vaste leidster. Voor de kleintjes zijn er twee slaapkamertjes. Daarnaast is er nog een leidstersruimte, annex kantoor, en een eetkamer voor de kinderen. De eetkamer heeft als grootste voordeel dat de kinderen tijdens de maaltijd niet worden afgeleid door het speelmateriaal. In de tuin kan worden gespeeld. In de zomer van 1976 wordt het pand op nummer 79 zo goed mogelijk in orde gebracht door wederom personeel, bestuur en ouders.

Geert van Maurik: *"Het waren twee gemeentewoningen; de kruidenierswinkel met loods van Gijsberts en het huisje daarnaast. Oude woningen met de WC nog in een hokje buiten. Bij de verbouwing zaagden we door een ijzeren plaat heen. Daar bleken stroomdraden achter te lopen waardoor de stroom uitviel. Niet alleen bij ons maar in de hele rij. En natuurlijk op een woensdagavond tijdens een belangrijke voetbalwedstrijd."*

Nadeel van de accommodatie is dat er minder gezamenlijke activiteiten kunnen plaatsvinden omdat er geen grote ruimte is waar iedereen in past. De huur bedraagt f 3.900,- per jaar.

Hoewel het kinderdagverblijf in beide huizen meer ruimte heeft, kamt de stichting al weer snel met ruimtegebrek. Want ook het aantal kinderen dat naar het kinderdagverblijf komt neemt toe. Als ook nog te weinig toiletten beschikbaar zijn en brandweer en Obragas het pand afkeuren, moet de stichting op zoek naar weer een ander onderkomen. Het duurt echter enige jaren voordat dat gevonden is.

➤ *Het derde kinderdagverblijf: Molenstraat 34. "Kinderen spelen als het weer het toelaat zo veel mogelijk buiten" (foto: SKOH).*

Molenstraat 34

Geert van Maurik: *"In 1976 vraagt de landelijke overheid om een planning voor de welzijnssector. We hebben daarop een werkplan gemaakt en tegelijk de nieuwbouw voor het kinderdagverblijf geïnitieerd. Uiteindelijk is dat gelukt met geld uit de pot bijzondere regionale welzijnsmiddelen. Daarbij hebben we opnieuw veel gehad aan de invloed van het PON in de persoon van Gerrit Kruis."*

➤ *'t Alvermanneke werd gebouwd met ruimte voor vier groepen; later uitgebreid tot zes (foto: SKOH)*

In 1978 wordt een bouwcommissie samengesteld, bestaande uit twee gemeente-ambtenaren, twee vertegenwoordigers van het dagverblijf en de Helmondse architect De Vries. Uiteindelijk kan in 1980 de bouw beginnen in het kader van een werklozenproject. De locatie vlak bij de Deurneseweg, naast de brandweer, kent wel enkele nadelen. Die kunnen echter geminimaliseerd worden door daar bij de bouw rekening mee te houden. Zo blijft de verkeersoverlast beperkt door de activiteitenruimten vooral aan de achterzijde te plannen.

De gemeente bouwt het kinderdagverblijf voor 2,1 miljoen gulden, waarna de stichting het pand huurt.

Geert van Maurik: *"Het vinden van een locatie duurde ook nog een hele tijd. Onder meer de Bakelsedijk achter hotel Wilhelmina is nog in beeld geweest. Het ontwerp van de Helmondse architect Gerrit de Vries met ruimten om een patio was indertijd heel innovatief. In het bouwplan was ook ruimte voorzien voor een groep van kinderen boven de zes jaar. Het kinderdagverblijf begon met professionalisering en verbreding. We wilden ons ook gaan richten op oudere kinderen en kinderen met een medische indicatie. Uiteindelijk kwamen die bij respectievelijk het Boddaertcentrum en het medisch kinderdagverblijf."*

Het nieuwe dagverblijf is in 1981 klaar. Rondom een overdekte binnenplaats zijn vier groepsruimten gesitueerd. Omdat de wanden tussen groepsruimten en patio voornamelijk van glas zijn, is visueel contact tussen de groepen mogelijk. Iedere groep heeft slaapruimten, eigen sanitair en een eigen buitenspeelplaats. Boven is een aparte leidstersruimte.

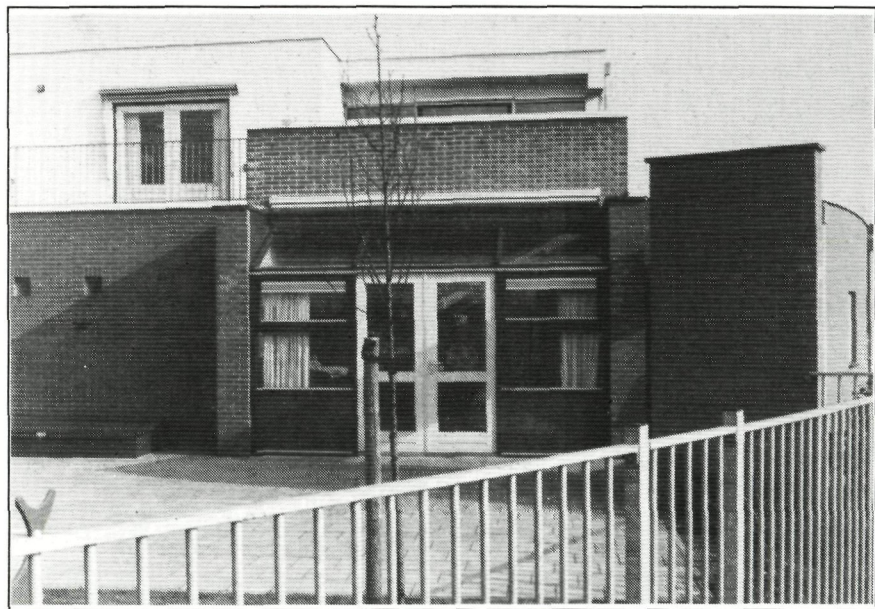
Op 7 december 1981 komt staatssecretaris H. de Boer van CRM uit Den Haag voor de officiële opening. Opgetogen wordt het nieuwe pand betrokken. Maar al in 1984 is het aantal slaapkamertjes niet meer voldoende. De ruimte voor de algemeen medewerker wordt als slaapkamer in gebruik genomen. Verder ontbreekt een personeelstoilet en een spoelruimte. Ook de ventilatie van het gebouw voldoet niet. Deze knelpunten worden in 1986 opgelost met een kleine verbouwing.

De vraag naar kinderopvang groeit. Vaak worden meer kinderen geplaatst dan waarop het gebouw berekend is. Het Rijk is in 1990 de goede fee en stelt extra middelen beschikbaar om uitbreiding van kinderopvang te realiseren. Niet alleen voor de exploitatie maar ook voor de (ver)bouw van kinderdagverblijven komt geld beschikbaar. Dit maakt het mogelijk om het gebouw uit te breiden zodat in plaats van vier nu zes groepen onderdak vinden. Sinds 1991 heeft het gebouw aan de Molenstraat geen grote veranderingen meer ondergaan.

Rivierensingel 88 (Brouwhuis)

Geert van Maurik: *"Pas in de periode Hedy d'Ancona kregen de kinderdagverblijven geld om kinderen van werkende ouders op te vangen. Vooral in de Rijpelberg en Mierlo-Hout woonden mensen die daar gebruik van wilden maken."*

Voor de gemeente Helmond was het nieuwe rijksbeleid aanleiding om zeer voortvarend - zelfs vóór enig overleg met de stichting kinderdagverblijven - een kinderdagverblijf te bouwen voor twee groepen. Niet in de Rijpelberg maar in Brouwhuis. Wel verwacht de gemeente dat de stichting de exploitatie op zich neemt. De werkgroep in Rijpelberg heft zich dan maar op.

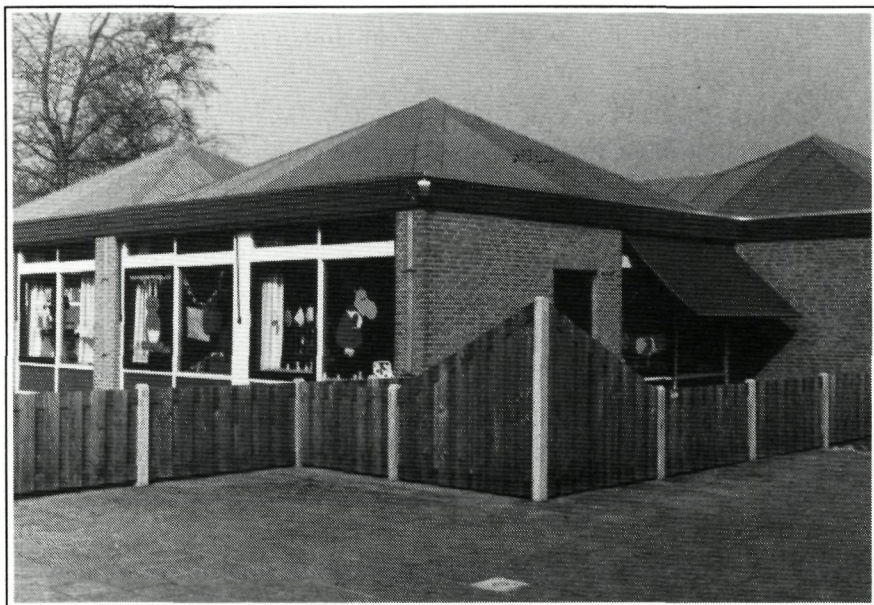

➤ *Okapi in Brouwhuis (foto: SKOH)*

Al tijdens de bouw blijkt de vraag naar kinderopvang zo groot, dat wordt besloten om het kantoor geschikt te maken als babyruimte. In 1988 beginnen hier drie groepen met kinderen van nul tot vier jaar.

Tarbotstraat 18 (Mierlo-Hout)

Ook in Mierlo-Hout wordt (in 1993) kinderopvang gerealiseerd. Een deel van een voormalig schoolgebouw wordt ingericht voor drie groepen kinderen van nul tot vier jaar. Het gebouw ligt mooi aan de rand van een natuurgebied. Daar staat tegenover dat door gebrek aan sociale controle het gebouw vaak doelwit is van vandalen.

➤ *Dagverblijf Maraboe vond onderdak in een voormalige lagere school in Mierlo-Hout (foto: SKOH).*

Van Speyklaan 71, De Speelkring

In 1996 neemt de stichting Kinderopvang Helmond de organisatie van de kinderopvang over van het Regionaal Instituut voor Volwasseneneducatie. Het dagverblijf voor veertien kindplaatsen is ondergebracht in een semi permanent gebouw. De exploitatie van dit kinderdagverblijf levert te grote (financiële) problemen op. De kinderen kunnen terecht aan de Molenstraat, waarna het gebouw wordt afgestoten.

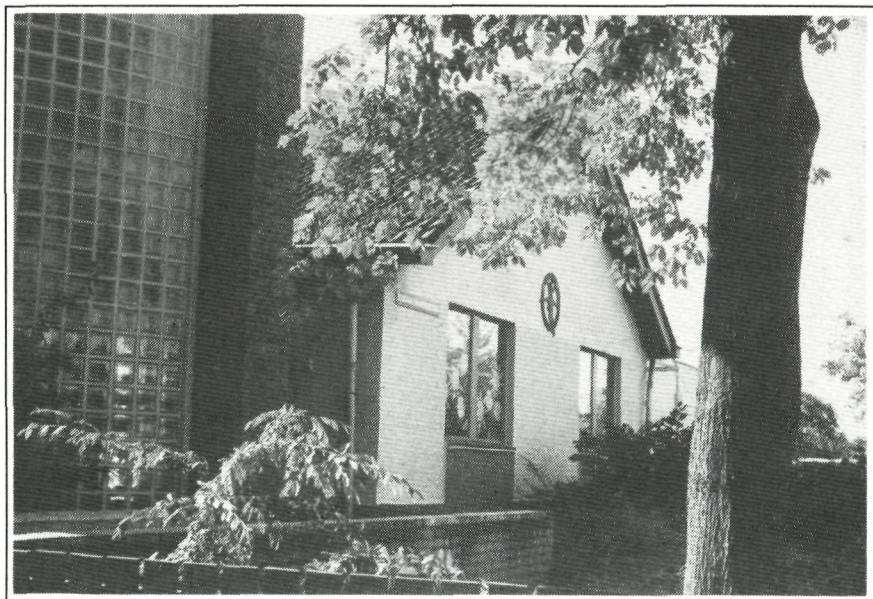
Hof Bruheze 17, naschoolse opvang Rivierenhof

Ook wordt in september 1996 een locatie in gebruik genomen voor naschoolse opvang in Brouwhuis. De SKOH start een uniek samenwerkingsproject met het woon/zorgcomplex voor senioren De Rivierenhof. De naschoolse opvang krijgt een groepsruimte ('Dol-fijn') waar maximaal veertien kinderen terecht kunnen.

Behalve over het kleine aantal plaatsen is jong en oud zeer tevreden. Omdat de vraag naar naschoolse opvang blijft groeien is gezocht naar een grotere locatie. Nieuwbouw met de scouting in Brouwhuis levert najaar 1998 plaats op voor twee groepen: een naschoolse opvang groep (vier tot dertien jaar) en een peutergroep (anderhalf tot vier jaar).

Generaal Snijdersstraat 60, Pippeloen

In januari 1997 wordt kinderdagverblijf Pippeloen overgenomen van stichting de Zorgboog. Het is een modern vormgegeven kinderdagverblijf voor twee groepen. Zowel binnen als buiten is hier ruim gelegenheid tot spelen.

➤ *Pippeloen (foto: vNp / Publiciteit).*

Ameidepark 23

De snelle groei van het aantal kindplaatsen in de jaren negentig heeft een zwaardere belasting van de administratie tot gevolg. Extra personeel wordt aangetrokken. De beschikbare ruimte aan de Molenstraat voldoet dan niet meer. Medio 1997 betrekken directie, centrale administratie en de medewerker van het Gastouderbureau een pand aan Ameidepark 23.

Naamgeving kinderdagverblijven

De locaties aan de Molenstraat (nummers 201, 77-79 en 34) worden in de wandeling 'het kinderdagverblijf' genoemd. Dat is een duidelijke aanduiding voor hetgeen geboden wordt.

Wanneer in 1992 twee nieuwe dagverblijven worden geopend ontstaat behoefte aan namen voor de verschillende dagverblijven. In eerste instantie worden de kinderdagverblijven genoemd naar de wijken waar ze gesitueerd zijn: Molenstraat, Brouwhuis en 't Hout. Een commissie, bestaande uit ouders, leidsters en hoofden, doet een aantal suggesties. Het bestuur kiest voor de namen 't Alvermanneke voor de Molenstraat, Okapi voor Brouwhuis en Maraboe voor 't Hout.

't Alvermanneke is ontleend aan een legende waarin 't Alvermanneke een kleine dwerg is die 's nachts het werk van de hard werkende mensen afmaakt. Okapi en Maraboe zijn namen van dieren. Met veel feestelijk vertoon worden de namen van de dagverblijven in 1995 wereldkundig gemaakt. De lijn van dierennamen is doorgetrokken in de naam voor de naschoolse opvang, Dol-fijn.

Theorie en praktijk

Geert van Maurik: *"Vooral de beginperiode was een boeiende tijd, om omdat alles nog moest worden uitgevonden. Dat is denk ik de charme van eind zestiger, begin zeventiger jaren: de mensen die daar werkten waren zonder uitzondering heel gemotiveerde mensen. Mensen vol bezieling die niet op werktijden letten. Een boeiende ploeg die een reusachtig werk verzet heeft. In de loop der jaren heb ik veel bewondering gekregen voor de mensen die daar werkten, aanvankelijk voor een minimale vergoeding en later voor krap het*

minimumloon. We werden zo slecht gesubsidieerd dat er voortdurend geld tekort was."

➤ *Eten en spelen zijn de voornaamste activiteiten binnen het kinderdagverblijf (foto: SKOH).*

De opvattingen van de organisatie ten aanzien van de opvoeding van kinderen en de rol van de leidsters daarin, bepalen in belangrijke mate de sfeer binnen een kinderdagverblijf. De eerder genoemde jaren-zeventigmentaliteit komt ook bij het kinderdagverblijf naar voren. De diverse -gogen en -logen, die eind jaren zestig hun studies volgden, zijn grenzeloos optimistisch en idealistisch.

De -gogen en -logen weten wat goed is. Daardoor ontstaat 'de zorgzame samenleving' maar lijkt de jaren zeventig ook een betuttelende tijd. Aardige voorbeelden daarvan zijn het begeleiden van zowel kinderen als ouders en het verstrekken van fluor en vitamines door het kinderdagverblijf. Het is de tijd van de maatschappelijke discussie over de fluor in het drinkwater.

Reinheid, rust en regelmaat

Leidsters zijn er om toezicht te houden en om kinderen te ondersteunen bij hun activiteiten. Zij maken een planning voor activiteiten 'waarbij de kinderen een grote inbreng hebben in het programma.' Elke dag heeft een vast patroon. Op deze manier wordt de kinderen regelmaat en tijdsbegrip geleerd. Het geeft de kinderen houvast. Een vertrouwd patroon biedt rust en zekerheid. Spelenderwijs leren de kinderen sociale vaardigheden zoals samen spelen, delen en voor zichzelf opkomen.

➤ *Diny Weijs aan tafel met de peuters (foto: SKOH).*

In de dagverblijven is veel expressiemateriaal, constructiemateriaal, ontwikkelingsmateriaal en gezelschapsspellen. Leidsters dienen erop toe te zien dat de kinderen al deze materialen leren ontdekken. Als het weer het toelaat, spelen de kinderen zo veel mogelijk in de tuin.

In de **babygroep** staat het spelenderwijs ontdekken van de wereld centraal. De motorische ontwikkeling krijgt zo volop ruimte. Tevens besteden de leidsters veel aandacht aan de taalontwikkeling door veel te benoemen en na te laten zeggen, veel met de baby's te praten en liedjes te zingen.

De **peuters** (anderhalf tot drie jaar) kiezen zelf wat ze willen doen. De motorische ontwikkeling speelt een grote rol, evenals het stimuleren van de taal door middel van verhaaltjes vertellen, voorlezen, plaatjesboeken bekijken, etc.

➤ *Een peuterhoekje in 't Alvermanneke (foto: K. Meeusen).*

Bij de (schoolgaande) **kleuters** ligt de nadruk ligt op ontspanning na de schooldag. Zij hebben gelegenheid voor binnen- en buitenspel: rennen, fietsen, ballen, etc. Creatieve materialen en spelletjes zijn ruimschoots aanwezig. Lezen en voorlezen wordt veel gedaan. Aan kinderen met enige achterstand wordt zoveel mogelijk extra aandacht besteed.

De begeleidingscommissie

In de beginfase ligt de kwaliteit van de leidsters niet zozeer op theoretisch gebied. Het zijn voornamelijk niet-gekwalificeerde vrijwilligsters. Niets was hen te veel om het kinderdagverblijf op te zetten, draaiend te houden en te verbeteren.

Het bestuur van het dagverblijf is zich ervan bewust, dat professionele hulp van buiten nodig is om de leidsters te ondersteunen bij hun opvoedkundige taken. Verder vindt het bestuur dat een deskundige (psycholoog, pedagoog of arts) nodig is om de kinderen te observeren en op grond daarvan richtlijnen op te stellen voor het 'pedagogische aanbod'. Voor een goede begeleiding van het kind is het tevens nodig om de gezinssituatie te bekijken 'om te zien of binnen het gezin factoren aanwezig zijn die de ontwikkeling van het kind (en het gezin) kunnen belemmeren'.

➤ *In kinderdagverblijf Maraboe (foto: SKOH).*

Een begeleidingscommissie vervult vanaf 1974/1975 deze taken. Deze commissie bestaat uit medewerkers van het AMW, het Bureau buitenlandse werknemers, de GGD, een arts en de hoofdleidster. Een maatschappelijk werkster van de begeleidingscommissie toetst aangemelde kinderen aan de plaatsingscriteria. De GGD-arts doet een mantoux-test om te achterhalen of het kind met tbc in aanraking is geweest. Als het kind geplaatst kan worden, maakt de

begeleidingscommissie vervolgens een plan van aanpak om het kind - en zo nodig de ouders - te begeleiden.

De begeleidingscommissie ondersteunt de leidsters. Tijdens maandelijkse vergaderingen met de externe deskundigen worden alle kinderen besproken aan de hand van observatieverslagen. De taak van de arts was voornamelijk het regelmatig controleren van de lichamelijke ontwikkeling van de kinderen.

➤ *In een patio van 't Alvermanneke is ruimte om een gezamenlijk bad te nemen en van de glijban af te roetsjen (foto: SKOH).*

Deze opzet werkt slechts zeven jaar en dan nog gebrekkig. Knelpunten liggen in een moeizame communicatie tussen leidsters en commissieleden. Men ervaart nogal eens onoverbrugbare verschillen tussen praktijkkennis en theoretische kennis.

In 1975 komt de begeleidingscommissie nog iedere twee weken bijeen, terwijl in 1980 de frequentie is teruggebracht naar zes keer per jaar. De werkzaamheden van de begeleidingscommissie worden teruggebracht tot alleen het ondersteunen van de leidsters. In 1982 neemt het Onderwijskundig Centrum Gewest Helmond (OCGH) deze taak van de

begeleidingscommissie over. Er is echter maar voor anderhalf jaar geld beschikbaar, uit het subsidiegeld van het stimuleringsproject onderwijs voorrang gebied. Nadat het OCGH in 1983 stopt met de begeleiding, is het RIAGG bereid om de begeleiding van de leidsters te verzorgen. Na enkele jaren bloedt ook deze begeleiding dood door beperking van de financiële middelen.

De ondersteuning van de ouders vindt zoveel mogelijk plaats door een maatschappelijk werker die al bekend is met het gezin. Andere deskundigen worden op ad hoc basis ingeschakeld.

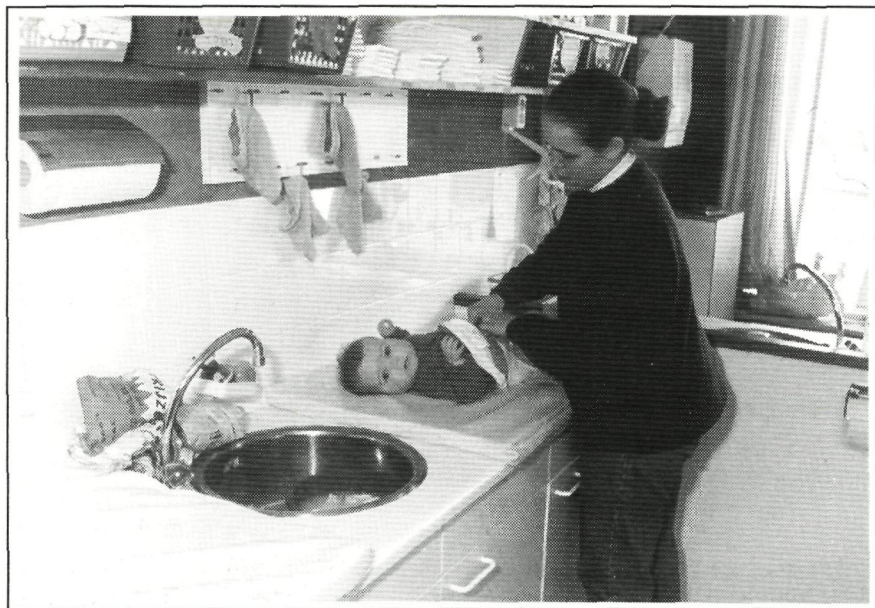

➤ *Een stukje opvoeding: na het eten tanden poetsen in Okapi (foto: SKOH).*

De cirkel rond

Vanwege de diversiteit aan werkzaamheden van de leidsters komt het opvoedkundige deel van hun taak aan het begin van de jaren tachtig in de knel. Een thematische aanpak brengt verbetering. Iedere groep werkt vanaf 1984 met perioden waarin activiteiten worden georganiseerd op basis van een eigen thema.

De huisbezoeken die voorheen iedere drie maanden plaatsvonden worden minder frequent: nog maar eens per jaar. Er is geen tijd meer voor vrij te maken. Daarvoor in de plaats komen driemaandelijks oudergesprekken. De externe gerichtheid van leidsters wordt meer een interne. Vanaf 1985 richten de leidster zich meer op het verzorgen van de kinderen, verschonen, voeden, zorgen voor rusttijden, etc. Daarnaast hebben zij een belangrijke taak in het stimuleren van de totale ontwikkeling van het kind.

➤ *Verschonen van luiers is ook dagelijks werk, zoals hier in Maraboe (foto: K. Meeusen).*

Meer en meer worden de taken van de leidsters 'op de groep' de primaire taken. Contacten onderhouden met ouders wordt gezien als een neventaak. Observeren en interpreteren van de ontwikkeling van de kinderen speelt een belangrijke rol. Voor kinderen die het nodig hebben met betrekking tot de motorische ontwikkeling en taalactivering worden programma's gemaakt, zowel individueel als in groepsverband. Voor de ouders die het nodig hebben is individuele aandacht. De aandacht voor met name de alleenstaande ouders is groot. Het kinderdagverblijf wil deze ouders zoveel mogelijk ondersteunen.

➤ *Een stagiaire aan het werk (foto: K. Meeusen).*

In 1991 wordt een pedagogisch beleidsplan uitgewerkt. Dit plan is nog steeds de basis voor het pedagogisch handelen in de groepen.

Medio 1997 wordt per groep een pedagogisch werkplan gemaakt. Doel hiervan is de communicatie te bevorderen tussen ouders en leidsters onderling en met elkaar. De voormalige directeur wordt benoemd tot stafmedewerker voor het indicatiebeleid. Het indicatiebeleid krijgt hiermee een nieuwe impuls: men zoekt nieuwe contacten met hulpverlenende instanties. Daarmee worden concrete afspraken gemaakt over samenwerking, afstemming en begeleiding van gezinnen, die hulp behoeven. Leidsters krijgen een training om ouders te ondersteunen bij opvoedingsvragen. Daarmee lijkt de cirkel weer rond: intensieve samenwerking ten behoeve van de kinderen die bijzondere zorg nodig hebben..

Dorothé Verstralen: Al vanaf 1989 bestaat de mogelijkheid van bedrijfsplaatsen en heb ik de gemeente daar op gewezen. Pas in 1991 kwam de toestemming die in Helmond aan te bieden. Omdat we zo laat waren kon dat echter alleen in 't Alvermanneke.'

Vanaf 1991 bestaan bedrijfsplaatsen. Voor de SKOH was het duidelijk dat geen tweedeling moest ontstaan in de opvang van kinderen. In de groepen vinden alle categorieën kinderen een plaats, zowel de kinderen 'op' een bedrijfsplaats als de kinderen op een algemeen toegankelijke, dan wel indicatieplaats. Voor ieder kind is het aanbod hetzelfde. Voor kinderen die dat nodig hebben, is extra ondersteuning mogelijk, ongeacht op welke plaats het zit. De indeling in categorieën kinderen is in de huidige praktijk slechts aan de orde bij het aanduiden van de geldstromen binnen de stichting.

➤ *Het begin van de speel-o-theek van het kinderdagverblijf. De heer Duymelinck van Helmonds Kleur komt de gift van zijn vogelclub overhandigen. Helemaal links staat Dorothé Verstralen, zittend Geert van Maurik (foto: SKOH).*

De laatste jaren bestaat veel belangstelling voor de methode van kinderopvang die in Reggio Emilia (Italië) wordt gehanteerd. Daarbij ondersteunt de kinderopvang de initiatieven en activiteiten van de kinderen in plaats van die te sturen.

Speel-o-theek

Een wezenlijke vernieuwing voor het dagverblijf is in 1978 het begin van de speel-o-theek bij het kinderdagverblijf. Giften van particulieren, een Helmondse vogelvereniging en de politie maken het mogelijk duurzaam speelgoed aan de kinderen van het dagverblijf te uit te lenen tegen een vergoeding van één gulden per kind per maand. De uitleen wordt door de ouders geregeld.

De speel-o-theek verruimt in 1979 de openingstijden en de stichting krijgt subsidie van het ministerie van CRM om meer speelgoed te kopen.

De speel-o-theek wordt steeds meer beheerd door de groepsleiding en minder door de ouders. Naast het doel om kinderen met verantwoord speelgoed laten spelen, ontstaat het nevendoeel ouders te informeren over 'goed' speelgoed.

De speel-o-theek blijft in een behoefte voorzien. De inkomsten uit de ouderbijdrage worden gebruikt om speelgoed op te knappen of te vervangen. In 1990 maakt een schenking van de Van Deutekomstichting het mogelijk het assortiment uit te breiden.

De nieuwe kinderdagverblijven vinden vooralsnog geen middelen om ook een speel-o-theek in te richten. Pas in 1997 kan een begin worden gemaakt met de inrichting van een speel-o-theek bij Maraboe en Okapi. De ouderbijdrage bedraagt dan f 1,50 per kind per maand.

Ouderparticipatie

Een goede opvang en begeleiding van het kind kan alleen in samenwerking met de ouders. Als vanaf 1 januari 1976 de vrijwilligsters officieel kunnen worden aangesteld, krijgen de medewerkers meer tijd om zich te bezinnen op de inhoudelijke kant van het werk. De contacten met ouders worden meer gestructureerd. In 1978 ontstaat de eerste ouderwerkgroep. Haar taak is met name het organiseren van activiteiten rond sinterklaas, kerstmis en carnaval. Ook organiseert de oudercommissie ouderavonden waarin pedagogische en organisatorische thema's aan bod komen. Niet alleen de ouders, ook de leidsters komen naar deze bijeenkomsten.

Het wordt een hechte club, die voor de ouders ook wekelijkse sportactiviteiten (volleybal) organiseert. Eén afgevaardigde neemt deel aan de bestuursvergaderingen. De ouderwerkgroep neemt de taken van de aparte werkgroep voor het beheer van de speel-o-theek over. Maandelijks geeft de commissie een krantje uit met informatie voor de ouders.

➤ *De ouders - hier moeder Hannie van Maurik in 1975 - hielpen mee met het organiseren van carnaval en andere feesten (foto: G. van Maurik).*

Dorothe Verstralen: *"We zochten zo veel mogelijk contact met de ouders van onze kinderen en gingen regelmatig met hen op stap. Meestal wandelen in de bossen of met de buitenlandse ouders de omgeving verkennen. Die vrouwen kwamen nauwelijks op straat. Dat gebeurde buiten werktijd, zelfs regelmatig in weekeinden. Zo zijn we een weekeinde naar het klooster St. Willibrord in Deurne gegaan. Vanaf 1979 organiseerden we elk jaar een culturele manifestatie om de verschillende nationaliteiten en culturen met elkaar in contact te brengen. Er zijn zelfs kinderen geweest waarvoor we in de vakantie voor opvang zorgden."*

Het jaar 1979 is het Jaar van het kind. Voor de oudercommissie is dat aanleiding om een culturele markt te organiseren, die in het teken staat van integratie.

Ommekomst

Vanaf 1983 loopt het animo voor de oudercommissie terug. Door de schaalvergroting en een bredere doelgroep en meer zakelijke aanpak raken de ouders minder betrokken bij het dagverblijf. De contacten van de

ouders blijven meer beperkt tot de groep waarin hun eigen kind zit. Zij hoeven immers niet meer te vechten voor het bestaansrecht van het dagverblijf en zich te verdedigen tegen scheve blikken.

De stichting heeft moeite met het verrekenen van het avondwerk van de leidsters. Daarom wordt in 1986 besloten om de oudercontacten van de leidsters zoveel mogelijk overdag te doen. De huisbezoeken worden vervangen door ouderavonden. Ouders wordt gevraagd 'eens een keertje mee te doen op de groep'.

De belangstelling van de ouders taant. Hun zetel in het bestuur blijft vacant. De stichting moet ouders herhaaldelijk vragen om zitting te nemen in de oudercommissie. Toch worden in 1994 oudercommissies opgericht bij Maraboe en Okapi voor het organiseren van activiteiten op deze dagverblijven.

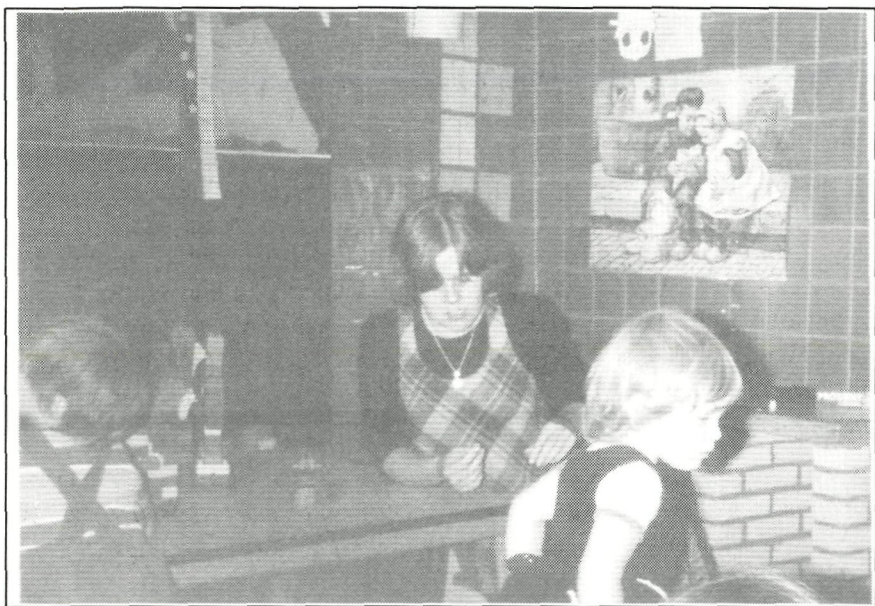
De overheid stimuleert vanaf 1996 de betrokkenheid van de ouders via de Wet op de cliëntenraden. De betrokkenheid van ouders is bij die wet niet langer gericht op het organiseren van activiteiten maar op het vertegenwoordigen van de belangen van de ouders. Elk kinderdagverblijf van de SKOH kent nu een eigen ouderraad. Elke ouderraad heeft een afgevaardigde in een centrale ouderraad.

De organisatie van de SKOH

De bestuursleden van het eerste uur van de stichting Kinderdagverblijven Helmond zijn de heer J. Hendriks (voorzitter), de dames J. de Swart (secretaris), G. Veenhuys (penningmeester), M. Lemm-van de Vrande, E. van Rijsoort-Breedveld, M. Goris-Aerts en D. Verstralen en de heren J. Fernandez en T. Alvarez Alonso. In een bijlage is een overzicht opgenomen van alle bestuursleden gedurende vijftientig jaar SKOH.

Dorothé Verstralen: *"We werkten met een doe-bestuur, mensen uit het maatschappelijk werk en dergelijken, die voor ons de organisatie, geldzaken enzovoort regelden."*

De meeste bestuursleden hebben een hogere opleiding genoten. Via via werden mensen aangetrokken. Van het ene bestuur (bv. peuterspeelzalen of Mater Amabilisschool) kwam het andere. Wel werd gekeken naar het profiel van de functie en de kwaliteiten van de kandidaten. Zo werd van de penningmeester een financiële achtergrond verwacht. Ook was er bijna altijd een juridisch geschoold bestuurslid. Jarenlang is een vertegenwoordiger van de ouders bestuurslid geweest.

➤ *Leidster Bertie Heldens met Harold van Vijfeijken in Molenstraat 77/79 (foto: SKOH).*

Geert van Maurik: *"Mijn vrouw zat in de indicatiecommissie en ik ben door God weet wie in 1975 gevraagd om in het bestuur te komen. Het was nog niet zo makkelijk om bestuursleden voor het kinderdagverblijf te vinden. Het was toch werk in de marge waar niet veel interesse voor bestond in het dichtgeplakte Helmond. Net als veel initiatieven ontstond het kinderdagverblijf door toedoen van vooral niet-Helmonders. Pas veel later gaat langzaam aan een andere wind waaien."*

Het bestuur hanteert een rooster van aftreden. Maar wanneer geen nieuwe kandidaten te vinden zijn, wordt met dat rooster geen rekening gehouden en blijven bestuursleden jaren actief in het bestuur. Uitschieters zijn de heer G. van Maurik (van 1975 tot 1993 lid, voorzitter of vice-voorzitter) en mevrouw E. Schermer, de huidige voorzitter, die sinds 1980 lid is. Het bestuur van de stichting houdt zich vanzelfsprekend bezig met financiën, personeel en huisvesting. De discussies over werkinhoudelijke

zaken, zoals de plaatsingscriteria en het werk van de begeleidingscommissie, nemen daarnaast veel tijd in beslag.

Nieuw bestuur

Tot 1990 is het werk van de stichting overzichtelijk en kleinschalig. De veranderingen die dan op handen zijn, werpen hun schaduw echter vooruit. Plannen worden gemaakt om in een aantal vestigingen in de stad meerdere vormen van kinderopvang te bieden. De gemeente stelt als voorwaarde voor de uitbreiding van het aantal kindplaatsen dat een andere, meer professionele en bedrijfsmatige aanpak gehanteerd gaat worden. Een en ander resulteert in nieuwe statuten en een vrijwel geheel vernieuwd bestuur.

Geert van Maurik: *"Ik wilde niet met twee petten op praten. Daarom trad ik af als voorzitter zodra ik in de gemeenteraad gekozen werd. In 1992 zette ik een punt achter dit bestuurswerk."*

➤ *Eveneens in Molenstraat 77/79: een moeder aan het handwerken (foto: SKOH).*

Personeel

Dorothe Verstralen is de eerste - en lange tijd enige - kracht van de stichting met een arbeidscontract. Ze wordt per september 1973 aangesteld als hoofdleidster. Haar eerste taak is het inrichten van de ruimte.

Twee vrijwilligsters werken als leidster tegen een onkostenvergoeding van vier gulden per uur. Zij zijn gemiddeld zes uur per dag op het dagverblijf. Tenslotte zorgen enkele andere vrijwilligsters voor hand- en spandiensten.

Het zijn geen gemakkelijke kinderen die naar het dagverblijf komen. In tegenstelling tot hun enthousiasme, laten opleiding en ervaring van de leidsters in het begin veel te wensen over. Het verloop onder de leidsters is dan ook groot. De hoofdleidster moet noodgedwongen veel opvoedend en kind-begeleidend werk doen. De administratie verhuist daarom grotendeels naar de avonduren.

Dorothe Verstralen: *"De eerste jaren was ik vooral bezig met vrijwilligers strikken. Een paar vrijwilligers kregen een uurvergoeding en soms hadden we stagiaires. Voor de rest was ik de enige betaalde kracht. Om 6.45 uur ging de deur open en vaak was ik pas om negen uur 's avonds thuis. Je raakt betrokken bij je werk en als meewerkende hoofdleidster moest ik alle administratie en organisatie maar in mijn eigen tijd zien te doen.."*

Als de rijksoverheid vanaf 1976 personeelslasten subsidieert, worden leidsters in loondienst genomen. Aan de leidsters worden hogere eisen gesteld, wat de kwaliteit ten goede komt. Ook ontstaat meer continuïteit in het personeelsbestand.

Geert van Maurik: *"Het dagverblijf draaide voor het grootste deel op vrijwilligers die een vergoeding kregen van een paar gulden per week. Vaak getrouwde vrouwen die kleuterleidster waren geweest. Ons grote voordeel was dat we aangesloten waren bij het sociaal-cultureel werk. Daardoor kregen we al na een paar jaar twee beroepskrachten."*

De hoofdleidster wordt vrijgesteld van groepstaken maar springt regelmatig bij wanneer een leidster door omstandigheden uitvalt. De SSO-binnenstad detacheert ter verlichting tijdelijk een leidster van het peuterwerk bij het kinderdagverblijf.

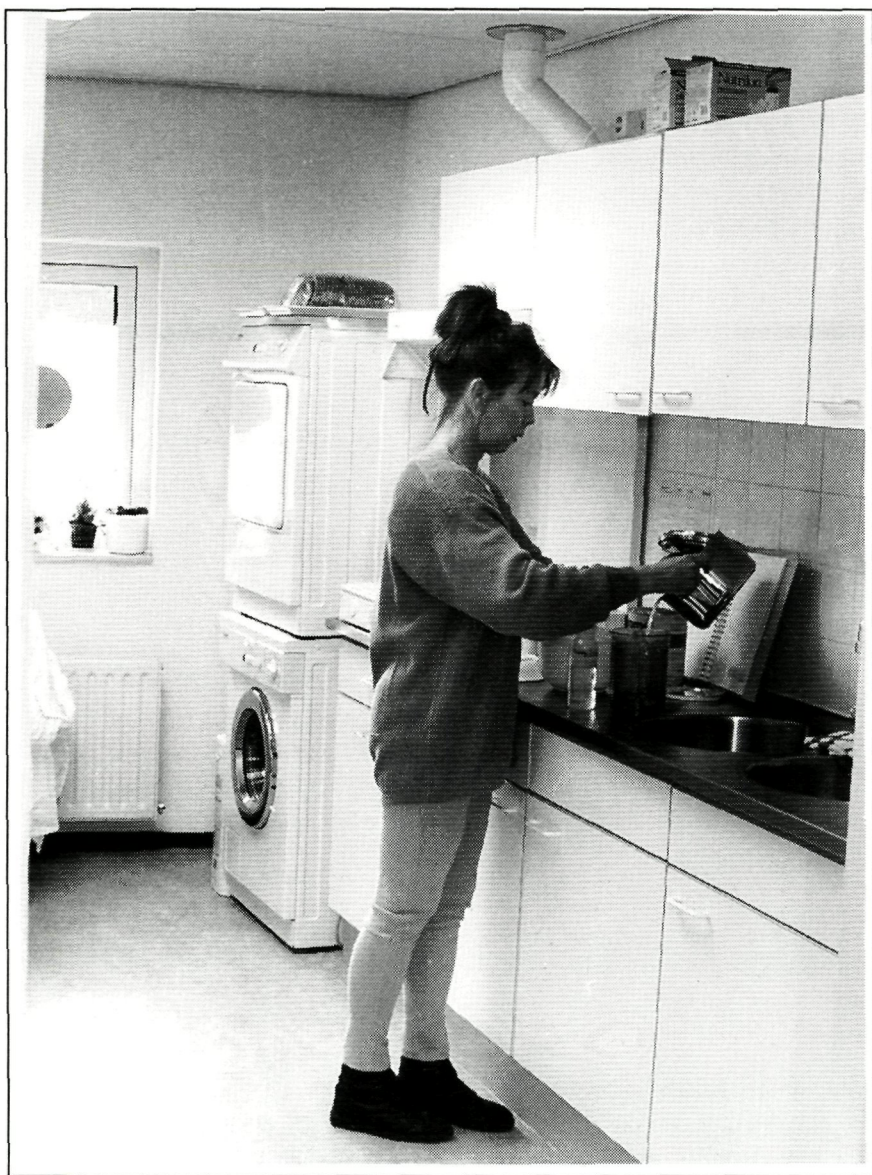
De sfeer binnen het dagverblijf is zeker in de jaren zeventig een idealistische. De leidsters maken lange dagen. Naast hun werk 'op de groep' hebben zij taken op het gebied van het ondersteunen van de gezinnen. Iedere twee maanden leggen ze een huisbezoek af. Deze uren worden niet uitbetaald maar dienen buiten werktijd plaats te vinden. Voor de leidsters is dit een vanzelfsprekendheid, het hoort gewoon bij het werk van groepsleidsters. Bovendien wordt van de leidsters verwacht dat zij buiten werktijd overleg hebben, cursussen volgen en betrokken blijven de ontwikkelingen in de kinderopvang.

Vanaf 1979 is deskundigheidsbevordering onlosmakelijk verbonden met het vak van groepsleidster. Nog steeds is het gebruikelijk dat er buiten werktijd wordt vergaderd, observaties op schrift worden gesteld en huisbezoeken worden gedaan.

Zes groepsleidsters verzorgen drie-en-dertig kinderen. Gezocht wordt naar 'extra handen'. Stagiaires komen de gelederen versterken en - via de werkverruimende maatregel (WVM) - assistent-leidsters. Ook een huishoudelijke hulp wordt via de WVM aangetrokken. Administratieve hulp wordt bij de Helso gehaald. De aanvraag voor een extra leidster wordt door het Ministerie van cultuur, recreatie en maatschappelijk werk afgewezen.

Na het in gebruik nemen van de nieuwbouw in 1981 kan en mag de personele bezetting worden uitgebreid. Hoofdleidster van het eerste uur Dorothé Verstralen wordt directeur. Eén van de groepsleidsters wordt adjunct-directeur. Iedere van de vier groepen heeft een leidster en een assistent-leidster. De stichting heeft dan twaalf personeelsleden in dienst. In totaal maken vijfenvijftig kinderen gebruik van het kinderdagverblijf. In die tijd zijn het allemaal fulltime banen. In 1983 treedt Bert Bralten als eerste man in dienst als groepsleider en adjunct-directeur.

Zoals op alle vlakken van de gesubsidieerde samenleving is het vanaf 1983 bezuinigen wat de klok slaat. De tijd voor consolidatie en bezinning breekt aan. Ieders tijdbesteding wordt onder de loep genomen. Getracht wordt om de uren buiten werktijd zoveel mogelijk te beperken. Compenseren van de overuren lukt vaak niet vanwege de minimale bezetting.

➤ *Keukenhulp Martje in kinderdagverblijf Okapi (foto: K. Meeusen).*

Werkdruk

Als in 1985 de WVM ophoudt te bestaan, krijgen de leidsters er taken bij op het gebied van algemene en huishoudelijke werkzaamheden. Tevens doet in dat jaar de arbeidsduurverkorting haar intrede. Het gevolg is bekend: meer werk moet in minder uren uitgevoerd worden. Het verzoek aan de gemeente om de arbeidsduurverkorting te mogen herbezetten, wordt niet ingewilligd. De werkdruk stijgt enorm. Zelfs het opnemen van vakantie lukt niet altijd.

Een oplossing wordt gevonden in het terugbrengen van het aantal huisbezoeken door de leidsters tot één keer per jaar. Daarvoor in de plaats komen oudergesprekken die iedere drie maanden plaatsvinden, zoveel mogelijk onder werktijd. Uiteindelijk worden alle huisbezoeken afgeschaft. In plaats daarvan komt één ouderavond per jaar.

Geert van Maurik: *"Halverwege de jaren tachtig kwam de omslag. In plaats van de enthousiaste mensen met het elan uit de beginperiode kwam steeds meer professioneel personeel. Dat leverde conflicten op in 't Alvermanneke. De negen-tot-vijf-werkers samen met mensen die volop buiten kantooruren werken in één organisatie, dat botst."*

In 1990 bepaalt de cao-welzijn dat de functie van assistent-leidster komt te vervallen. In datzelfde jaar wordt het mogelijk om in deeltijd te werken. Het inroosteren van de leidsters blijkt nog een heel probleem! Voor de continuïteit wordt gestreefd naar één fulltime en twee parttime leidsters per groep.

Dorothé Verstralen: *"In 1991 komt de tweede fase van de nieuwbouw en het beleidsplan. Vanaf dat moment sprong ik nog wel eens bij in een groep maar moest ik me steeds meer richten op zaken als werkbegeleiding, teamvergaderingen en overleg met het bestuur. Daar het kinderdagverblijf geen administrateur had, besteedde ik daarnaast veel tijd aan administratie en financieel beleid."*

De nieuwe dagverblijven in Brouwhuis en 't Hout nopen in 1992-1993 tot wijzigingen in de organisatie. Het bestuur stationeert op elke locatie een hoofd. Daarboven wordt een centrale organisatie in het leven geroepen, met een algemeen directeur (Dorothé Verstralen) en een stafmedewerker voor zestien uur per week.

Dorothé Verstralen: *"Ons kantoor was in 't Alvermanneke en ik zat steeds vaker achter het bureau. Vroeger zei ik 'zodra ik achter een*

bureau zit houd ik op' maar je ontwikkelt jezelf met de organisatie mee."

Vanaf 1992 is een verscheidenheid aan personeel bij de stichting Kinderopvang Helmond aan het werk gegaan. Naast de groepsleiding zijn dat keukenhulpen, klusjeslieden, schoonmakers, stafmedewerkers en stagiaires. Zij worden uit diverse geldstromen betaald.

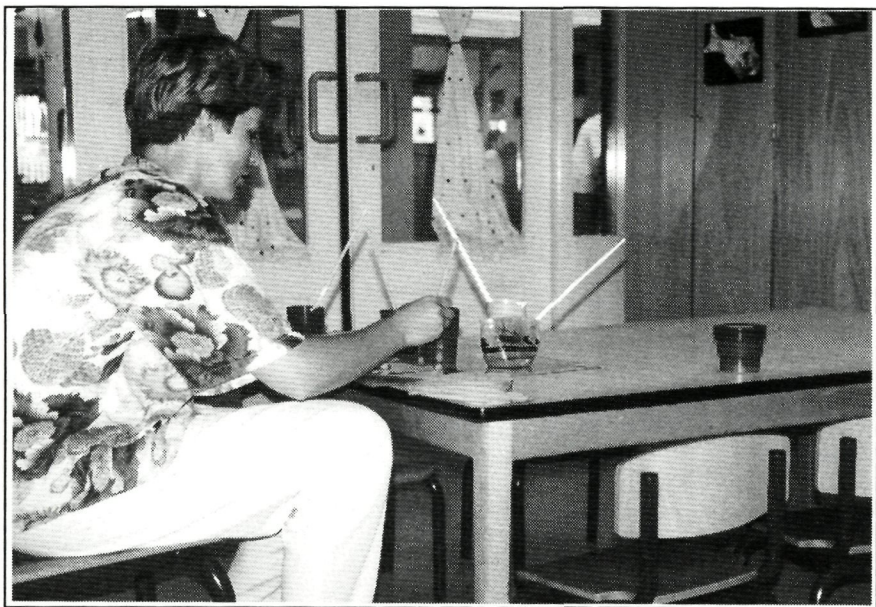
Steeds meer leidsters zetten de laatste jaren hun fulltime baan om in een parttime baan. De SKOH kan met meer parttimers veel beter inspelen op de fluctuaties in de vraag naar kinderopvang. Het aantal personeelsleden is in het jubileumjaar gegroeid tot zeventig.

Vanwege het aantal allochtone kinderen is het beleid erop gericht om allochtone leidsters aan te trekken. Dat lukt ook aardig. Dertien procent van de personeelsleden zijn allochtoon, tegen zeventien procent van de kinderen.

➤ *Leidsters en stagiaires in 1995. Op de voorste rij v.l.n.r: Petra Sormani, Astrid v.d. Waarsenburg, Heidi Hendriks, Petri van de Ven, twee onbekenden en Leni van de Vorst. Staand: Elvy van Lierop, NN, Gitte Grinwis, Bert Bralten, Sandra van Laarschot, NN, Trudy van Geel, twee onbekenden, Denny Vermeulen, Jenny Groot Kormelink en een onbekende (foto: SKOH).*

Het ziekteverzuim schommelt, maar blijft altijd onder het landelijk gemiddelde en zeker onder het gemiddelde voor kinderopvang. Omdat in de kinderopvang veel vrouwen werken, is het verzuim als gevolg van zwangerschaps- en bevallingsverlof erg hoog. Eind 1997 was 14,5% met zwangerschapsverlof!

➤ *In 't Alvermanneke (foto: SKOH).*

Na drie-en-twintig jaar aan de organisatie leiding te hebben gegeven, stelt mevrouw Verstralen haar functie van directeur ter beschikking. Ze blijft betrokken bij de stichting via een parttime aanstelling in een staffunctie ten behoeve van het indicatiebeleid.

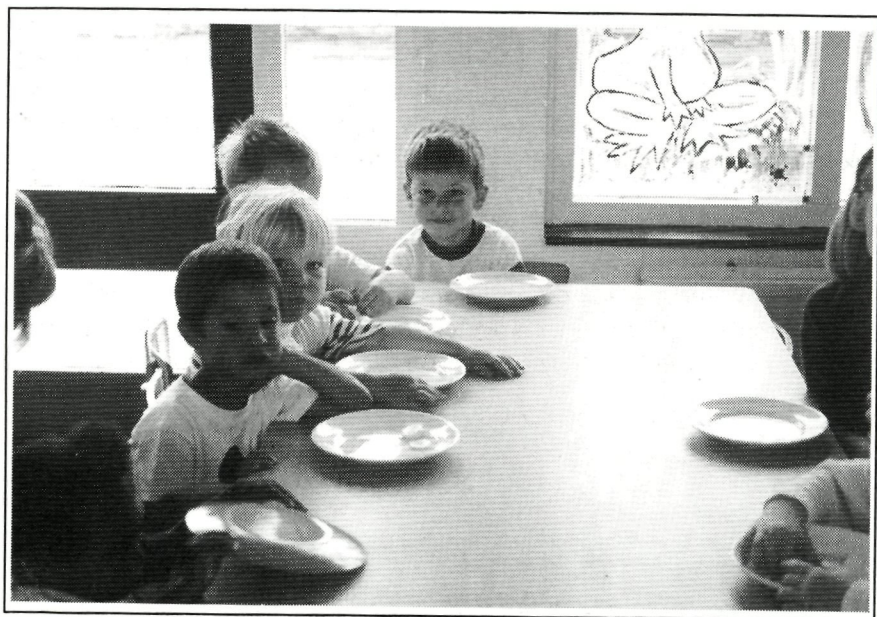
De nieuwe directeur geeft de stichting een nieuwe impuls onder het motto 'zelfsturende teams'. Dat wil zeggen dat leidsters zelf veel meer verantwoordelijkheid krijgen voor hun werk. Dit vraagt een ommekeer in het denken van personeel en directie.

Externe contacten

De jaren tachtig kenmerken zich door intensief overleg met allerlei organisaties en instellingen. Twee voorbeelden:

- Het 0-6 jarigen overleg, waaraan speelzalen, scholen en kinderdagverblijf deelnemen in het kader van het onderwijs stimuleringsproject;
- De werkgroep kindercontact heeft tot doel het integreren van buitenlandse en Nederlandse kinderen. Hierin participeren de OCGH, de Vliegende Brigade, leerkrachten, de stichting Welzijn buitenlandse werknemers, de coördinatiegroep Kinderopvang Helmond en de afdeling onderwijs van de gemeente.

In het begin van de jaren negentig zet de stichting de externe contacten op een laag pitje vanwege de tijd die de interne ontwikkelingen vergen. De cultuur van 'de efficiënte aanpak' doet haar intrede. Overleg wordt alleen bijgewoond wanneer daar resultaat van te verwachten is. Eind 1997 besluit de stichting om deze interne gerichtheid weer om te buigen naar een meer externe. De samenwerking met hulpverlenende instellingen wordt opnieuw aangegaan.

➤ *Fruit eten in 't Alvermanneke (foto: SKOH).*

Financiering

Bij raadsbesluit van 3 april 1973 stelt de gemeente Helmond tienduizend gulden startsubsidie beschikbaar (à fonds perdu) voor de stichting Kinderdagverblijven Helmond. De stichting krijgt dit bedrag voor het opknappen en inrichten van ruimten in het gebouw aan Kloostersteeg 1. Daarnaast betaalt de gemeente f 2.500,- exploitatievergoeding. Van dit geld kan een hoofdleidster worden betaald. De overige kosten dienen uit bijdragen van de ouders betaald te worden. De inkomsten blijven echter ver achter bij de uitgaven. De stichting probeert namelijk de ouderbijdrage zo laag mogelijk te houden en de vrijwilligsters zo veel mogelijk te betalen.

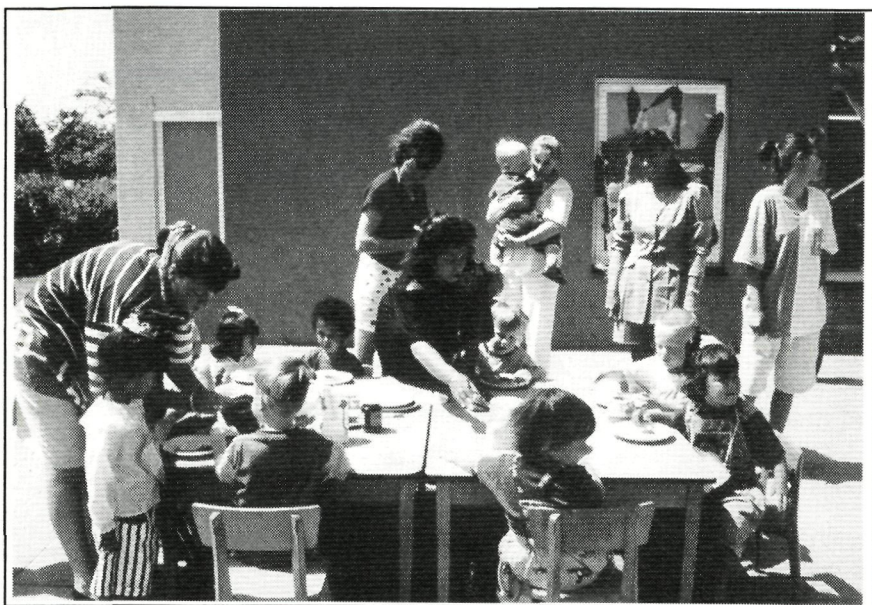
De gemeente is niet bereid om bij te dragen aan het exploitatietekort dat al spoedig ontstaat. Pas als de gemeenteraad in augustus 1975 besluit om 25.000 gulden beschikbaar te stellen, kan het tweede jaar boekhoudkundig nagenoeg zonder verliezen worden afgesloten. Een subsidie-aanvraag van de stichting a f 190.000,- om het personeel in dienst te nemen honoreert de gemeente niet.

Na een interim subsidieregeling betaalt vanaf 1976 het Ministerie van cultuur, recreatie en maatschappelijk werk voortaan de leidsters. De gemeente neemt de exploitatietekorten voor haar rekening. Maar de gemeente draagt niet bij in de kosten van zaken als buitenmateriaal en speelgoed ter stimulering van de muzikale vorming.

Hiervoor benadert de stichting diverse fondsen, zowel landelijk als plaatselijk. Diverse fondsen maken het aanschaffen van speelgoed mogelijk. In 1978 schenkt het fonds Zomerpostzegels een busje aan de stichting, waarmee kinderen uit verschillende wijken van Helmond kunnen worden opgehaald. Vogelclub Helmonds Kleur houdt een inzameling voor speelgoed om een speel-o-theek te kunnen beginnen.

Dorothé Verstralen: *"De autobus kwam van pas om de kinderen te halen en te brengen, vooral uit Helmond-Noord. In 1981 hebben we die weg moeten doen. Het werd te duur en de bus was inmiddels totaal versleten."*

Vanaf 1990 doen de Nederlandse fondsen geen schenkingen meer aan kinderdagverblijven. De overheidssubsidie is dan dusdanig dat daar ook grotere aankopen uit gedaan moeten kunnen worden.

➤ *Juni 1992, opening van het vergrootte Alvermanneke (foto: SKOH).*

Ouderbijdrage

De ouders van het eerste uur verwachten geen bijdrage te hoeven betalen. Het is dan ook erg zuur als blijkt dat het dagverblijf voor hele dagopvang (tien dagdelen per week) een bijdrage vraagt van zestig gulden per maand en voor buitenschoolse opvang veertig gulden. Een groep ouders haakt daarom onmiddellijk af. Zij kunnen de bijdrage niet betalen omdat het gezinsinkomen te laag is. De sociale dienst is bereid een tegemoetkoming te verstrekken.

Een andere groep ouders met een hoger inkomen kan, vanwege financiële verplichtingen in het land van herkomst, evenmin de kosten opbrengen. Deze gezinnen kunnen geen aanspraak maken op een tegemoetkoming van de sociale dienst. Het bestuur besluit om de bijdrage voor deze groep ouders te verlagen naar vijftientig, respectievelijk vijftien gulden per maand.

Dorothé Verstralen: "Aanvankelijk hadden zich zestig buitenlanders gemeld. Zij gingen er vanuit dat de gemeentelijke sociale dienst de kosten voor kinderopvang zou vergoeden. Toen dat niet het geval

bleek, haakte het merendeel af. Ze vonden dat te veel geld. Te meer omdat ze zo veel mogelijk naar huis wilden sturen."

In 1975 wordt de ouderbijdrage voor gezinnen die de kosten zelf dienen op te brengen verhoogd naar f 35,- respectievelijk f 25,-.

Drie jaar later legt het Rijk een regeling op waarin de bijdrage van de ouders afhankelijk is van hun inkomen. De verwachte derving aan inkomen voor de dagverblijven valt mee. Wel haakt wederom een groep ouders af. Zij vinden de bijdrage die ze moeten betalen veel te hoog. De maximale ouderbijdrage was toen f 268,- per maand; minimaal was f 32,- per maand verschuldigd. Vanaf de invoering van deze regeling draagt de sociale dienst niet langer bij in de kosten van kinderopvang. Elk jaar wordt de hoogte van de ouderbijdrage aangepast.

Voor ouders lijkt het steeds minder bezwaarlijk om te betalen voor kinderopvang. Nederland telt meer tweeverdieners en dus bestaat een grotere behoefte aan kinderopvang. Maar er zijn ook meer tweeverdieners met hogere inkomens.

Stimuleringsmaatregel kinderopvang

Het beleid van de rijksoverheid kreeg in 1990 gestalte in de Rijkssubsidie stimuleringsmaatregel kinderopvang. Het ministerie stelt dan extra middelen beschikbaar om kindplaatsen te creëren voor kinderen van ouders die werken of studeren. Het doel van de overheid is dat alle belanghebbenden een bijdrage leveren in de kosten voor kinderopvang. Zowel ouders, als bedrijven, als de overheid dienen bij te dragen. Voor bedrijven en instellingen wordt het mogelijk om kindplaatsen te huren bij de kinderdagverblijven. Ouders betalen een inkomensafhankelijke ouderbijdrage. De overheid stelt gesubsidieerde kindplaatsen beschikbaar voor ouders die niet via hun werkgever een kindplaats kunnen inhuren. Ook deze ouders betalen een bijdrage naar draagkracht.

De verhuur van bedrijfsplaatsen komt slechts langzaam op gang (van zes kindplaatsen in 1992 naar veertig in 1996). Ook de bezetting van gesubsidieerde kindplaatsen in Mierlo-Hout verloopt niet naar wens. Dit in tegenstelling tot de grote behoefte in Brouwhuis, waar al tijdens de bouw een wachtlijst ontstond.

In 1997 voert de rijksoverheid een nieuwe regeling in voor kinderopvang. Alleenstaande ouders met een inkomen op bijstandsniveau worden in de gelegenheid gesteld om wanneer zij gaan werken of studeren kosteloos gebruik te maken van kinderopvang. Het is de eerste keer in de geschiedenis dat kosteloze kinderopvang beschikbaar wordt gesteld, zij het voor een beperkte doelgroep. De sociale dienst vergoedt nu ook de ouderbijdrage aan ouders, die een bijstandsuitkering krijgen.

In 1998 is de minimale bijdrage voor een volledige 'kindplaats' f 99,- en de maximale bijdrage f 1.088,- per maand. Anno 1998 kost één kindplaats achttienduizend gulden per jaar. Een huidige 'kindplaats' bestaat uit tien dagdelen opvang per week. Meestal bezetten meerdere kinderen één kindplaats, de minimale afname per kind is namelijk drie dagdelen per week. Per groep kunnen acht tot zestien kinderen tegelijkertijd opgevangen worden, afhankelijk van hun leeftijd: een babygroep telt acht kinderen; in een groep driejarigen passen zestien kinderen.

➤ *Een andere impressie van de heropening van 't Alvermanneke (foto: SKOH).*

Uit het verleden naar de toekomst

Kinderopvang bestaat al eeuwen. Altijd al bestonden ouders die hun kinderen door anderen lieten verzorgen, bijvoorbeeld om zelf te gaan werken. Vanaf de jaren zestig van deze eeuw neemt het aantal werkende moeders toe. In Helmond opent in 1973 het eerste kinderdagverblijf haar deuren. Aanleiding daartoe was de groeiende behoefte bij gastarbeidergezinnen aan kinderopvang. Al gauw bleek dat veel Helmondse ouders eveneens kinderopvang nodig hadden.

Voor de kinderen was het dagverblijf een aanvulling op het gezin: veel speelkameraadjes in een veilige omgeving. De ouders konden rekenen op een warm onthaal en veel begrip voor hun situatie. Daarmee werd al in de eerste jaren van het kinderdagverblijf de basis voor steun bij het opvoeden gelegd. Juist dit onderdeel blijkt in Helmond al die jaren centraal gestaan te hebben gestaan.

Het ideaal van de maakbare samenleving van de jaren zeventig heeft de idealen van het kinderdagverblijf gevoed. Daaruit werd de kracht geput om telkens maar door te gaan om kinderen de meest ideale opgroeimogelijkheid te bieden. Langzaam aan werd het ideaal aangepast.

Kinderopvang werd een aanvulling op thuis; juist voor die gezinnen waarvan beide ouders werken.

De kosten van kinderopvang kwamen sinds 1990 niet langer voor rekening van alleen de ouders en de overheid. Ook de werkgevers moesten een steentje gaan bijdragen. Momenteel neemt het aantal werkgevers, dat bijdraagt aan kinderopvang, aanzienlijk toe. Zo worden de kosten eerlijker over alle belanghebbenden verdeeld.

Kinderopvang was en is in al haar vormen niet weg te denken uit onze samenleving. Financieel zal kinderopvang nog meer een zaak worden van werkgevers en ouders. De overheid trekt zich immers steeds meer terug. Juist kinderen in een kansarme omgeving kunnen geen aanspraak maken op een bedrijfsplaats. Het *blijft* een taak van de gemeente om voor deze groep de kinderopvang toegankelijk te houden. De SKOH heeft de taak een samenhangend, kansrijk aanbod te bieden aan deze groep kinderen.

In 1998 wordt duidelijk dat de rijksoverheid de uitbreiding van naschoolse opvang gaat stimuleren. De SKOH maakt plannen om overal in de stad kinderen van de basisscholen op te kunnen vangen.

Dorothe Verstralen: *"Ik kan me niet voorstellen dat het allemaal zo lang geleden is. Ik ben vijftientig jaar zo intensief bezig geweest met de ontwikkelingen in de kinderopvang dat de andere maatschappelijke ontwikkelingen eigenlijk een beetje langs me heen zijn gegaan. Werken in het kinderdagverblijf was bepaald geen negen tot vijf baan. Ik heb me ook veel bij moeten scholen en vele nieuwe regels en ontwikkelingen meegemaakt."*

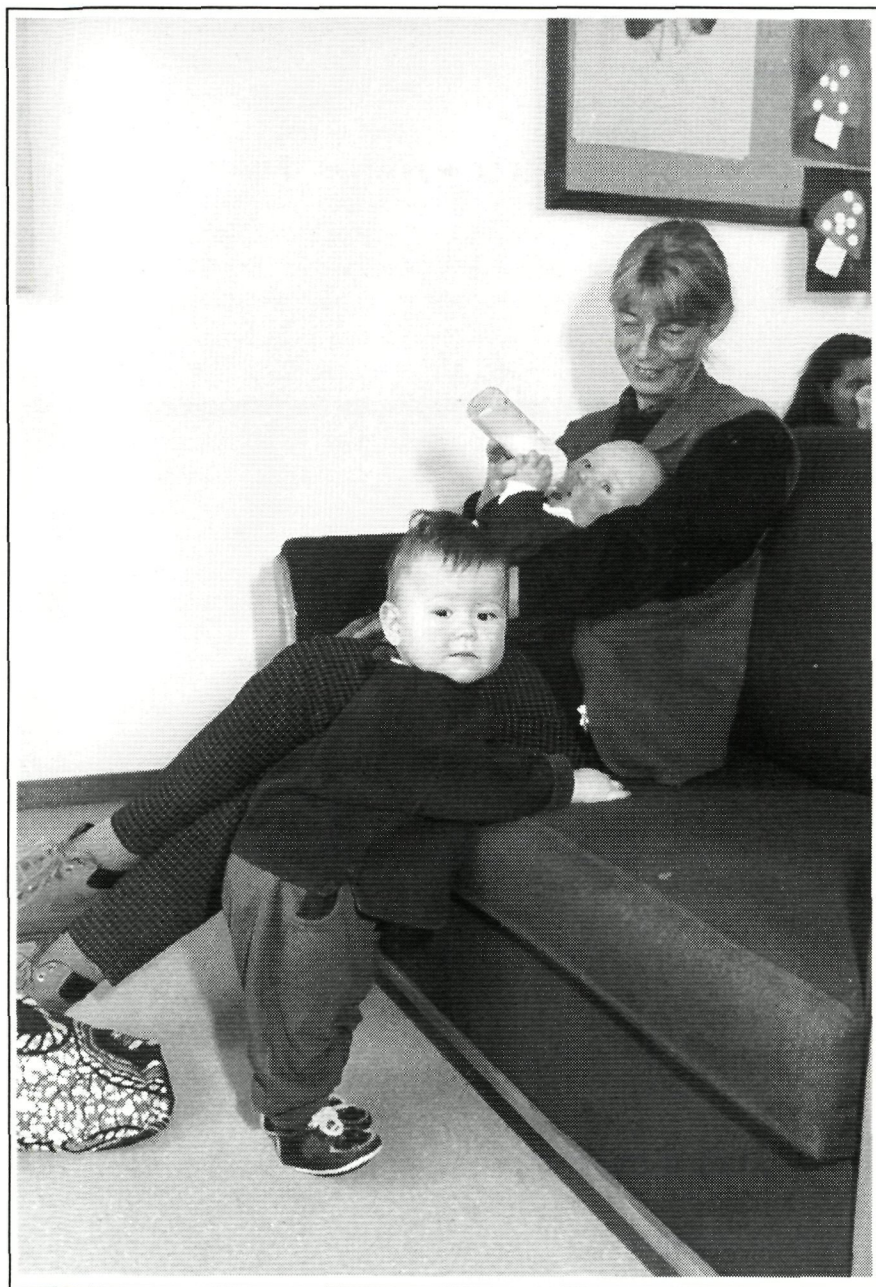
"In het begin heb ik me helemaal in dit werk gegooid. Zelfs zo dat mijn familie wel eens vroeg 'Ben je er nog?' Ik had misschien ook wel het gevoel dat ik de hele wereld wilde veranderen, dat ik iedereen wilde helpen. Maar je kunt niet iedereen helpen. Ik heb echter wel de sterke indruk dat veel van de kinderen die bij ons kwamen, later als volwassene zich goed ontplooid hebben."

"Voor de toekomst stel ik me voor dat we komen tot een bureau opvoedingsondersteuning dat werkt door de hele stad en voor iedereen. Iedereen heeft wel eens vragen of hulp nodig met de opvoeding van zijn of haar kinderen. Wil je opvoedingsproblemen bij de kern aanpakken, dan dien je te beginnen bij het jonge gezin. Ik denk dat in de toekomst ook steeds meer behoefte ontstaat aan opvang voor de oudere jeugd, en niet alleen dagopvang. Met één zorginstelling voor

kinderen zou je een jeugdbeleid op poten kunnen zetten voor alle leeftijdsgroepen."

"Nu al is de vraag naar kinderopvang groot. Maar het stukt op de financiering. Je kunt kinderopvang zien als een basisvoorziening die door de overheid betaald dient te worden, net als onderwijs. Tegen mensen die de eigen bijdrage te hoog vinden zeg ik altijd: Je kiest wel voor een huishoudelijke hulp van vijftien gulden per uur maar vindt vijf gulden per uur voor de opvang van je kind te duur."

Geert van Maurik: "Ik ben opgehouden als bestuurslid van het kinderdagverblijf toen ik merkte dat de kinderen me vanwege mijn grijze haren opa noemden. Toen dacht ik 'Nu is het genoeg, ik moet wegwezen'."

➤ *(Foto: Koen Meeusen).*

OVERZICHT BESTUURSLEDEN

25 JAAR SKOH

Voorzitters

1973	Dhr. J. Hendriks
1974 - 1975	Mw. J. Burgering
1976 - 1978	Dhr. G. van Maurik
1979 - 1991	Dhr. J. de Jager
1992 - heden	Mw. E. Schermer-Bloemen

Secretarissen

1973	Mw. M. Lemm-van de Vrande
1973 - 1975	Mw. J. de Swart
1976 - 1979	Mw. I. Sinnema
1980	Mw. G. de Kok-van Dijk
1981 - 1984	Mw. mr. G. Veenhuys
1985 - 1986	Mw. Y. Houx
1987 - 1992	Mw. M. Klik
1993 - 1996	Dhr. H. Kruse
1997	vacant

Penningmeesters

1973 - 1974	Mw. G. Veenhuys
1975 - 1986	Dhr. J. Meyerink
1986 - 1989	Dhr. S. van Groningen
1990 - 1991	Dhr. H. Walraven
1991	Dhr. P. van Hoof (tijdelijk tot het nieuwe bestuur geïnstalleerd is)
1991 - heden	Dhr. J. Mennings

Vice-voorzitters

1979 - 1986	Dhr. G. van Maurik
1987 - 1991	Mw. G. Kok-Dijkhuis
1992	Dhr. G. van Maurik

Leden

1973	Mw. E. van Rijsoort-Breedveld
1973	Dhr. T. Alvarez Alonso

1973	Mw. M. Goris-Aerts
1973	Dhr. E. van de Mortel
1974 - 1979	Mw. M. Lemm- van de Vrande
1973 - 1978	Mw. D. Verstralen
1973 - 1976	Dhr. J. Fernandez
1975	Dhr. L. Michielsen
1975 - 1979	Mw. J. Lubbers
1975	Dhr. G. van Maurik
1987 - 1991	Dhr. G. van Maurik
1979 - 1986	Mw. R. te Strake-Roefs
1979	Mw. E. Verschuren
1979	Mw. Y. Heesbeen
1981 -1985	Mw. M. de Kok-van Dijk
1980 -1991	Mw. E. Schermer - Bloemen
1980	Mw. A. Römer
1985 -1986	Mw. E. Stals
1985 -1986	Mw. G. Kok - Dijkhuis
1985 -1991	Dhr. J. Fernandez
1988 -1995	Mw. L. Ritzema
1992 -1993	Mw. Y. Remmen
1992 -1997	Dhr. W. Heres
1992 - heden	Drh. J. van Dijk
1996 - heden	Dhr. G. van de Tillaart
1997 - heden	Dhr. G. Hoitink

HELMONDS HEEM

1998 Nummer 1

vier-en-twintigste jaargang

Themanummer kinderopvang INHOUD

REDACTIONEEL	5
OPVANG VAN JONGE KINDEREN	7
<i>redactie</i>	
ZIJ - HIJ, EEN HISTORISCHE SCHETS	21
HELMOND EN KINDEROPVANG	25
<i>Gabriël van Neerven</i>	
KINDEROPVANG, EEN HELE ORGANISATIE	33
<i>Marion Slotman</i>	
Een kinderdagverblijf in Helmond	35
Wie wel en wie niet?	45
Huisvesting	51
Theorie en praktijk	61
De organisatie van de SKOH	73
Financiering	83
Uit het verleden naar de toekomst	87

